

Charlotte
Brontë

Jane Eyrová

Jane Eyrová

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kateřina Hliská, 2025

Cover © Daniel Pocar, 2025

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5677-3 (pdf)

Charlotte
Brontë

Jane Eyrová

přeložila Kateřina Hilská

$\frac{1}{4}$
00

KAPITOLA PRVNÍ

Toho dne se nedalo vyjít na procházku. Vlastně jsme chodili sem a tam v opadaném lesíku už hodinu dopoledne, ale od oběda (a pokud paní Reedová neměla společnost, obědvalo se brzy) chladný vítr přivál tak pochmurná mračna a tak prudký déšť, že další pobyt venku nepřipadal v úvahu.

Byla jsem tomu ráda – dlouhé procházky mě nikdy netěšily, zvláště za chladných odpolední. Připadalo mi hrozné vracet se domů za syrového soumraku se zkřehlými prsty na ruku i nohou a srdcem posmutnělým z hubování od chůvy Bessie a s poníženým vědomím, že po fyzické stránce se nemůžu srovnávat s Elizou, Johnem ani Georgianou Reedovými.

Řečené děti, tedy Eliza, John a Georgiana, nyní obklopile svou maminku v salonu. Napůl seděla, napůl ležela na pohovce u krbu a pospolu se svými miláčky (kteří se pro změnu ani nehádali, ani nebrečeli) působila naprosto spokojeně. Mě ponechala stranou své skupinky. Lituje, ale nezbývá jí než si mě držet od těla. Dokud od Bessie neuslyší a z vlastního pozorování neusoudí, že se upřímně snažím dosáhnout přítulnější povahy dítěte, chovat se půvabněji a čiperněji – více radostně, otevřeně a jaksi přirozeněji –, do té doby mi nemůže dopřát výsady určené pouze spokojeným a šťastným malým dětem.

„Co jsem podle Bessie provedla?“ ptala jsem se.

„Jane, nemám ráda námitky nebo dotěrné otázky. Krom toho je cosi opravdu odpudivého na dítěti, které chová k dospělým

takový vztah. Někam se usad', a dokud mi nebudeš chtít říct něco příjemného, tak mlč.“

Se salonem sousedil malý ranní pokoj. Vklouzla jsem tam. Byla v něm knihovna a já se brzy zmocnila nějaké knihy, ve které musely být obrázky. Vylezla jsem na sedátko u okna, vytáhla jsem si nahoru i nohy a usadila se po turecku. Když jsem pak skoro zatáhla červenou vlněnou záclonu, byla jsem skrytá z obou stran.

Záhyby šarlatové tkaniny mi uzavíraly výhled doprava, zleva mě pak chránily holé okenní tabulky, které mě však tak docela neoddělily od ponurého listopadového dne. Když jsem otáčela stránkami své knihy, občas jsem pozorovala projevy toho chladného odpoledne. V dálce bylo vidět bledou prázdnotu mlhy a mraků, poblíž se pak nabízel výjev mokrého trávníku a vichrem orvaných keřů, které bičoval liják, posléze následovaný dlouhým a žalostným poryvem větru.

Vrátila jsem se ke knize. Byla to Bewickova *Historie britských ptáků*, jejíž text mě obecně řečeno až tak nezajímal, a přece se našly jisté úvodní stránky, které jsem, byť ještě děcko, nemohla tak docela vynechat. Šlo o ty, které pojednávaly o domovech mořských ptáků; o „osamocených skaliskách a výběžcích“, jež obývají jen oni; o norském pobřeží, posetém množstvím ostrůvků, a sice od nejjižnějšího cípu, tedy Lindesnes čili Naze, až po Severní mys –

*Tam, kde víří Severní ledový oceán,
obtéká malé, smutné ostrovy
nejzazší Thulé; atlantický proud
zas tlačí se do divokých Hebrid.*

Rovněž jsem nemohla jen tak přeskočit poznámky o sychravých březích Laponska, Sibiře, Špicberků, Nové země, Islandu, Grónska, o „obrovském pásu arktické zóny a těch pustých oblastech nehostinného prostoru – o té zásobárně mrazu a sněhu, kde tuhá ledová pole, nánosy dlouhých staletí zim, vršené v ledových výšinách jeden na druhém, obtácejí pól a spojují v sobě ta mnohá

úskalí extrémního chladu“. Vytvořila jsem si vlastní představu těchto smrtelně bílých říší: mlhavou – jako jsou všechny jen z polu pochopené představy, které nejasně proplovají dětským mozkem –, ale zvláště působivou. Slova na těchto úvodních stránkách souvisela s následnými obrázky a dodávala význam skalisku stojícímu o samotě uprostřed zvlněného moře a vodní tříště; rozbitému člunu uvízlému na opuštěném pobřeží; chladnému a strašidelnému měsíci, který skrze mříže mračen shlížel na právě se potápějící vrak.

Nedokážu vyjádřit, jaký pocit se nesl tichým opuštěným hřbitovem s popsaným náhrobkem; s tou jeho brankou, dvěma stromy, nízkým obzorem, ohraničeným rozvalenou zídou, a s právě vyšlým srpem měsíce, který dosvědčoval večerní čas.

Dvě lodě nehybně stojící na strnulém moři jsem považovala za mořské přízraky.

Čerta pevně svírajícího zlodějův vak za jeho zády jsem rychle přiskočila – byl to pro mě obraz hrůzy.

Stejně tak černé, rohaté cosi sedící na skalisku a pozorující dav, který v dále obklopoval šibenici.

Každý obrázek vyprávěl jakýsi příběh; pro můj zatím nerozvinutý rozum a nedozrálé city často tajemný, ale vždy úžasně zajímavý – tak zajímavý jako povídky, které nám Bessie vyprávěla za zimních večerů, když měla náhodou dobrou náladu. Tehdy si přinesla žehlicí prkno ke krbu dětského pokoje, dovolila nám, abychom se posadili k němu, a zatímco vytahovala krajkové volány paní Reedové a plisovala okraje jejích nočních čepců, krmila naši dychtivou pozornost milostnými a dobrodružnými výňatky ze starých pohádek a ještě starších balad nebo (jak jsem zjistila zpětně) ze stránek románů *Pamela* či *Jindřich, hrabě z Morelandu*.

S Bewickem na kolenou jsem bývala šťastná – tedy alespoň po svém. Nebála jsem se ničeho kromě vyrušení a to přišlo až příliš záhy. Dveře ranního pokoje se otevřely.

„Tak kde jsi, ty hromádko neštěstí?!“ ozval se hlas Johna Reeda, pak se zarazil, místnost vypadala zjevně prázdná.

„Kde, ksakru, vězí?“ pokračoval. „Lizzy! Georgy!“ volal na své sestry. „Joan tady není – řekněte mamince, že vyběhla ven do deště – opice nemožná!“

Ještěže jsem si zataáhla tu záclonu, pomyslela jsem si a hroucně si přála, aby mou skrýš neobjevil. Samotnému by se mu to také nepovedlo, neměl dobrý postřeh a ani moc neuvažoval. Jenže u dveří se objevila Eliza a okamžitě se dovtpíla:

„Sedí na okně, to je přece jasné, Jacku.“

A já jsem okamžitě slezla, protože jsem se třásla při pomýšlení, že by mě řečený Jack stáhl dolů.

„Co chceš?“ zeptala jsem se jakoby lhostejně.

„Máš říct: ‚Co byste rád, pane Reede?‘“ zněla jeho odpověď. „Chci, abys přišla sem ke mně.“ Usadil se do křesla a gestem mi naznačil, že mám jít tam a postavit se před něj.

John Reed byl čtrnáctiletý školák, o čtyři roky starší než já, protože mně bylo teprve deset. Na svůj věk byl velký a statný, pobledlé a nezdravě působící pleti, buclatých záhybů v rozložené tváři, těžkých údů a velkých končetin. U stolu se pravidelně cpal, což mělo za následek žlučnickové potíže, matné, kalné oči a ochablé tváře. Tou dobou měl pobývat ve škole, ale maminka si ho vzala na měsíc či dva domů „kvůli jeho delikátnímu zdraví“. Pan Miles, jeho učitel, jednou prohlásil, že by byl naprosto zdravý, kdyby mu z domova neposílali tolik koláčků a jiných sladkostí. Matčino srdce však s tak drsným míněním nemohlo souhlasit a spíše se klonilo k názoru, že Johnova nezdravě nažloutlá barva pramení ze studijního přetížení a možná se mu také stýská po domově.

John svou matku ani sestry nijak zvlášť nemiloval, a vůči mně pociťoval dokonce antipatii. Šikanoval mě a trestal, a to ne tak dvakrát třikrát do týdne, ne jednou dvakrát denně, nýbrž neustále. Každým nervem v těle jsem se ho bála a každičkový kousek masa na mých kostech se scvrkal, když se blížil. Nastaly okamžiky, kdy mě hrůza, kterou vyzářoval, přímo vyváděla z míry, protože nehledě na jeho vyhrožování a útoky jsem neměla u nikoho zastání. Služky se nechtěly mladého pána dotknout tím, že by se postavily na

mou stranu, a paní Reedová se ukázala být v tomto směru slepá a hluchá. Nikdy neviděla, když mě uhodil, ani neslyšela, jak mi nadává, třebaže občas obojí prováděl v matčině přítomnosti – častěji však za jejími zády.

Jelikož jsem byla zvyklá Johna poslouchat, přešla jsem k jeho křeslu. Příští tři minuty strávil tím, že na mě vyplazoval jazyk, jak nejvíc to šlo, aniž by si poškodil radix. Věděla jsem, že mě brzy udeří, a zatímco jsem se děsila rány, přemítala jsem, jak nechutně a ošklivě působí ten, kdo ji ušetří. Kdoví zda to dokázal vyčíst z mého výrazu, protože zničehonic, aniž řekl slovo, udeřil náhle a vši silou. Zakymácela jsem se, a když jsem znovu nabrala rovnováhu, o krok či dva jsem od křesla ucouvla.

„To máš za tu drzou odpověď mamince odpoledne,“ řekl, „a taky za to, jak se vkrádáš za záclonu, aby ses schovala, a za ten výraz v očích před dvěma minutami, ty kryso jedna!“

Jelikož jsem byla na Johnovo nadávání zvyklá, nikdy mě ani nenapadlo na ně odpovídat – v tu chvíli jsem se jen bála, jak vydržím ránu, která bude po nadávce určitě následovat.

„Cos tam za tou záclonou dělala?“ zeptal se.

„Četla jsem si.“

„Ukaž mi co.“

Vrátila jsem se k oknu a přinesla knihu.

„Jak se můžeš opovážit brát si naše knihy? Jsi na nás zcela závislá, říká maminka; nemáš žádné peníze; tvůj otec ti nic neodkázal; měla bys chodit o žebrotě, a ne si žít s dětmi džentlmena, jako jsme my, jíst stejná jídla jako my a nosit šaty, co ti opatří naše maminka. Já tě naučím hrabat se mi v knihovně, jsou to totiž moje knihy. Patří mi celý dům, nebo bude za pár let. Jdi si stoupnout ke dveřím, mimo dosah zrcadla a oken.“

Udělala jsem to, protože jsem si nejdříve neuvědomila, co zamýšlí. Když jsem však viděla, jak knihu zvedl, potěžkal a postavil se, aby jí hodil, instinktivně jsem s polekaným výkřikem uskočila stranou – ale trochu pozdě. Kniha letěla, zasáhla mě a já upadla, přičemž jsem hlavou udeřila o dveře a poranila se. Rána

mi krvácela a ucítila jsem ostrou bolest. Hrůza rázem pominula a následovaly jiné pocity.

„Jsi zlý a krutý kluk!“ vykřikla jsem. „Podobáš se vrahovi, chováš se jako dozorce nad otroky – jsi jako římský imperátor!“

Četla jsem Goldsmithovy *Dějiny Říma* a vytvořila si názor na Nerona, Caligulu i ty další. Také jsem k nim v duchu leckoho přirovnávala, ale nenapadlo mě, že to někdy vyslovím takto nahlas.

„Cože? Cos to řekla?“ vykřikl. „To mělo být na mě? Slyšely jste ji, Elizo a Georgiano? Povím to mámě. Ale ještě předtím –“

Rozběhl se střeňhlav na mě. Cítila jsem, jak mě popadl za vlasy a za rameno – tentokrát se ale střetl se zoufalcem. Skutečně pro mě představoval tyrana a vraha. Cítila jsem, jak mi kapka krve či dvě stékají po šíji, a vnímala jsem pronikavé utrpení – tyto pocity na chvíli převážily nad strachem a vrhla jsem se po něm jako šílenec. Vlastně tak docela nevím, co jsem dělala s rukama, ale on mi nadával: „Ty kryso, kryso!“ a nahlas zařval. Pomoc už přicházela – Eliza s Georgianou běžely pro paní Reedovou, která mezitím odešla nahoru. Nyní se přiřítla zpátky, následována Bessie a svou komornou Abbotovou. Odtrhly nás a já slyšela hlasy:

„Proboha živýho! Takhle zuřivě napadnout pana Johna!“

„Viděl někdy někdo takovou neurvalost?!“

Nakonec se přidala paní Reedová:

„Odvedte ji do červeného pokoje a zamkněte ji tam.“ Okamžitě se mě chopily čtyři ruce a odnesly mě nahoru.

KAPITOLA DRUHÁ

Vzpírala jsem se celou cestu; to byla novinka, která notně posílila špatné mínění o mně, k němuž tíhly Bessie i slečna Abbotová. Po pravdě řečeno, byla jsem tak trochu bez sebe, nebo spíš mimo, jak by řekli Francouzi. Uvědomovala jsem si, že ta chvilková vzpoura mi zajistila zatím neznámé potrestání, a jako každý jiný bouřící se otrok jsem ve svém zoufalství byla odhodlána zajít až do krajnosti.

„Držte jí ruce, slečno Abbotová, je jako vztekklá kočka.“

„Že vám není hanba! Hanba!“ vykřikla komorná paní Reedová. „Chováte se přímo otřesně, slečno Eyrová – vždyť jste udeřila mladého pána, syna své dobrodinky! Svěho mladého pána.“

„Pána? Jakýpak pán je pro mě on? Jsem snad jeho služka?“

„Ne, vy jste míň než služka, protože si na sebe nijak nevyděláte. Tak, tady se posadíte a budete přemýšlet o tom, jak ošklivě jste se zachovala.“

To už mě dopravily do místnosti, kterou určila paní Reedová, a hodily se mnou na stoličku. V tu chvíli jsem se bez přemýšlení vymrštila vzhůru, jenže dva páry paží se mě okamžitě chopily znovu.

„Pokud nehodláte klidně sedět, musíme vás přivázat,“ podotkla Bessie. „Slečno Abbotová, půjčte mi své podvazky, moje by okamžitě přetrhla.“

Slečna Abbotová se otočila, aby svou statnou nohu zbavila nutného opásání. Chystání pout, a k tomu ta potupa, která by z toho plynula, poněkud oslabily mé rozrušené odhodlání.

„Nesundávejte si je,“ vykřikla jsem. „Už se nepohnu.“

Na důkaz svých slov jsem se sedačky chytila rukama.

„To bych vám radila,“ řekla Bessie, a když se ujistila, že už se mírním, pustila mě. Pak tam obě stály se založenýma rukama, zachmuřeně a podezíravě sledovaly mou tvář, jako by pochybovaly o mém duševním zdraví.

„Tohle ještě nikdy neudělala,“ vyslovila nakonec Bessie směrem k Abigail.

„Ale vždycky to měla v sobě,“ zněla odpověď. „Často jsem paní říkala, co si o tom děcku myslím, a paní se mnou souhlasila. Je to podloudnice – tak neprůhlednou holku jejího věku jsem dosud neviděla.“

Na to Bessie nic neřekla, ale brzy se obrátila na mě:

„Měla byste vědět, slečno, že paní Reedové vděčíte. Ona si vás vydržuje; kdyby vás vyhodila, musela byste do chudobince.“

K tomu jsem neměla co dodat. Nic nového pod sluncem, už v mých prvních dětských vzpomínkách figurovaly nárážky tohoto druhu. Výčitky, že mě musí živit, mi zněly v uších jako nekonečná odrhovačka. Působila mi drtivou bolest, ale jen zčásti jsem ji chápala. Slečna Abbotová si přisadila:

„A neměla byste podléhat dojmu, že tu jste naroveň se slečnami Reedovými a mladým pánem, jenom proto, že vám paní dovoluje, abyste vyrůstali společně. Oni budou mít spousty peněz, vy žádné. Na vás je, abyste se chovala pokorně a pokusila se být na ně milá.“

„To, co vám tu povídáme, je k vašemu dobru,“ dodala Bessie mírnějším hlasem. „Měla byste se snažit být hodná a užitečná, pak byste tu skutečně našla domov. Pokud se hodláte vzpouzet a odmlouvat, paní vás jistojistě pošle pryč.“

„Krom toho,“ navázala slečna Abbotová, „ji potrestá Bůh. Může se stát, že uprostřed takového záchvatu padne jako podřátá, a kam pak asi přijde? Pojď, Bessie, nechme ji tu. Ani za nic bych nechtěla srdce, jako má ona. Až tu zůstanete sama, modlete se, slečno Eyrová, protože pokud se nedáte na pokání, kdoví jestli komínem nevezle dolů strašidlo a neodnese si vás.“

Načež odešly a zamkly za sebou dveře.

Červený pokoj byl jaksi navíc, málokdy se v něm spalo. Vlastně bych mohla říct nikdy, ledaže si náhlý příliv hostů v Gateshead Hall vynutil použití veškerých ubytovacích možností. Přesto se jednalo o jednu z největších a nejhonosnějších místností v celém sídle. Uprostřed jako nějaký svatostánek stála postel podpíraná mohutnými mahagonovými sloupy, ověšená tmavočervenými damaškovými závěsy. Dvě rozměrná okna, vždy se staženými role-tami, z poloviny skrývaly girlandy a záclony z podobného sukna. Koberec byl rovněž červený a stolek u noh postele pokrýval červený ubrus. Stěny měly světlehnědou barvu s odstínem růžové. Skříň, toaletní stolek i židle byly rovněž z tmavého leštěného mahagonu. Z těchto temnějších odstínů vystupovala oslnivě bílá, vysoká vrstva naskládaných matrací a polštářů postele, přikrytá sněhobílým marseilleským přehozem. O nic méně výrazné nebylo ani pohodlné polstrované křeslo poblíž čela postele, rovněž bílé a se stoličkou umístěnou vpředu. Na mě působilo jako bledý trůn.

V pokoji se držel chlad, protože se v něm málokdy topilo. Bývalo tam ticho, jelikož dětský pokoj a kuchyně se nacházely daleko, a také pochmurno, neboť tam málokdy kdo vůbec vstoupil. Jen pokojská tam chodila v sobotu, aby ze zrcadel a nábytku setřela prach, který se tam po celý týden tiše snášel. Paní Reedová místnost čas od času navštívila, aby zkontrolovala obsah jisté tajné zásuvky ve skříni, kde se skladovaly různé dokumenty, kazeta se šperky a miniatura jejího zesnulého manžela. V těchto posledních slovech spočívá tajemství pokoje – prokletí, kvůli němuž byl tak zřídka navštěvován, nehledě na jeho vznešenost.

Pan Reed byl po smrti už devět let – právě v této místnosti vydechl naposled. Zde leželo jeho mrtvé tělo vystavené před pohřbem a odtud ho v rakvi vynesli na hřbitov. Od toho dne tonula místnost v přízračné posvátnosti, která ji chránila před častějšími návštěvami.

Bessie a zatrpklá slečna Abbotová mě nechaly sedět jako přikovanou na nízké polstrované stoličce poblíž mramorového krbu.

Postel se tyčila přede mnou, po mé pravici stála vysoká tmavá skříň, v jejíchž výplních se mihotaly občasné záblesky světla. Na-levo ode mě se nacházela zacloněná okna a velké zrcadlo mezi nimi odráželo vznešenost postele i celé místnosti. Nebyla jsem si docela jistá, zda skutečně zamkly dveře, a když jsem se odvážíla pohnout, vstala jsem a šla se podívat. Běda! Bylo to tak, žádné vě-zení nemohlo být lépe zabezpečené. Když jsem se vracela, musela jsem projít kolem zrcadla. Můj zrak nechtěně přitáhla hloubka, kterou dávalo na odiv. V hloubce toho pohledu působilo všechno chladněji a černěji než ve skutečnosti a ta podivná postavička, která tam na mě zírala a bledou tváří i pažemi prosvětlovala pří-šeří, jejíž lesklé, ustrašené oči se jako jediné pohybovaly na ne-hnutém pozadí, působila jako opravdový duch. Připadala mi jako jeden z těch drobných přízraků – napůl víla, napůl skřítek –, které večerní pohádky naší Bessie vyvolávaly z opuštěných zarostlých údolíček na vřesovištích, kde se zjevovaly opozdilým pocestným. Vrátila jsem se na stoličku.

Zmocnila se mě pověřčivá bázeň, ale zatím mě ještě zcela ne-ovládla, krev v těle mi nevystydla. Pocit vzbouřeného otroka mě dosud povzbuzoval svou trpkou silou. Hlavou mi musel proběh-nout nával zpětných myšlenek, než jsem se polekala ponuré pří-tomnosti.

Všechna ta tyranie Johna Reeda, pyšná lhostejnost jeho sester, očividný odpor jeho matky, předpojatost služebných, to celé se v mé rozrušené mysli vzedmulo jako temný nános v kalné stud-ni. Proč musím věčně trpět já, dostávat po hlavě, být obviňová-na a navždy zatracována? Proč se mnou nikdy nejsou spokojeni? Proč nemá smysl pokoušet se získat si něčí přízeň? Elizu, která je tvrdohlavá a sobecká, uznávají. Rozmazlenou Georgianu mají všichni rádi – i s tou kousavou zlomyslností a záludným a drzým vystupováním. Její krása, růžové tváře a zlaté lokýnky jako by děla-ly radost všem, kdo na ni pohlédnou, a zajišťovaly jí beztrestnost, jakkoli chybuje. Johnovi nikdo neodporuje, a už vůbec ho netres-tají. Může kroutit krky holubům, zabíjet paví mládátka, štvát psy

na ovce, odrbávat plody z keříků ve vyhřívaném skleníku, lámat ty nejvzácnější rostliny v zimní zahradě. Také říká svojí matce „starucha“. Někdy se jí posmívá kvůli snědší pleti, která se přitom podobá té jeho. Zcela zjevně jedná proti matčiným přáním, poměrně často trhá a ničí její hedvábné šaty – a při tom všem stále zůstává „jejím miláčkem“. Já se naopak snažím vystříhat všech chyb, pokouším se plnit své povinnosti – ale mně předhazují, že jsem zlobivá a otravná, trucovitá a podloudná od rána do poledne a od poledne do noci.

Hlava mi dosud krvácela a bolela mě od rány, kterou jsem utrhla, a následného pádu. Nikdo Johnovi nevyhuboval za to, že mě praštil – a protože jsem se na něj vrhla, abych zamezila dalšímu nesmyslnému násilí, všichni mě za to odsoudili.

„Taková nespravedlnost!“ napovídal mi rozum, povzbuzený tím bezprávím k nebývalé, byť pouze přechodné síle. Takto vyprovokovaná kuráž mě přivedla i na docela podivné nápady, jak uniknout tomu nesnesitelnému útlaku – buď odtud utéct, anebo (pokud by to nešlo) přestat jíst a pít a poddat se smrti. Jaké ohromení potkalo mou duši toho odpoledne! Jak se rozvířil celý můj mozek a srdce se vzbouřilo! A přece – v jaké temnotě, v jaké hloubce neznalosti jsem sváděla tu bitvu! Nedokázala jsem si zodpovědět neodbytnou otázku – proč takto trpím. Teď po uplynutí těžko říct kolika let to vidím zcela jasně.

V Gateshead Hall jsem působila nelad. Nikomu tam jsem se nepodobala, v ničem jsem nesouzněla s paní Reedovou ani s jejími dětmi či vybranými podřízenými. Pokud mě neměli rádi, popravdě řečeno, já je také ne. Nemuseli přece pohlížet s náklonností na tvora, který nedokázal cítit sympatie k žádnému z nich. Na naprosto odlišného tvora, který s nimi neměl nic společného ani povahou, ani ve schopnostech či vlastnostech. Tvora naprosto zbytečného, neschopného sloužit jejich zájmům či nějak přispívat ke všeobecné potěše. Tvora přímo škodlivého, který si hýčkal zárodky rozhořčení z toho, jak s ním zacházejí, a pohrdal jejich úsudkem. Víím, že kdybych byla optimistické, nadané, bezstarostné, náročné,

hezké a dovádivé dítě – bytí stejně závislé a opuštěné –, snášela by paní Reedová mou přítomnost s větším klidem. Její děti by ke mně chovaly srdečnější kamarádský vztah a služebnictvo by nemělo tak silný sklon svalovat vinu vždycky na mě.

Z červeného pokoje se začalo vytrácet denní světlo. Minula čtvrtá hodina a zamračené odpoledne se klonilo k pochmurnému soumraku. Slyšela jsem, jak déšť dosud bubnuje na okno na schodišti a v hájku za síní skučí vítr. Postupně jsem vychládala a pak se vytratila i má odvaha. Žhavé uhlíky mého původního rozohnění začaly dusit obvyklé pocity ponížení, pochyby o mně samé, beznadějná sklíčenost. Všichni tvrdili, že jsem bezbožná, a kdoví, třeba tomu tak je? Nezvažovala jsem právě před chvílí, že si způsobím smrt hladu? To je nepochybně zločin – a jsem snad na smrt připravená? Je snad hrobka pod kněžištěm gatesheadského kostela vítaným útočištěm? Řekli mi, že právě v takové leží pohřbený pan Reed. A když mě tato myšlenka přivedla k němu, neopouštěla mě, spíš ještě nabývala na hrůze. Nepamatovala jsem si ho, ale věděla jsem, že to byl můj strýček – bratr mé matky –, že si mě vzal k sobě domů, když jsem ztratila oba rodiče, a že si v posledních chvílích svého života vyžádal od paní Reedové slib, že mě bude vychovávat a starat se o mě jako o své vlastní děti. Paní Reedová měla patrně za to, že svůj slib dodržuje – a řekla bych, že to byla pravda, tedy jak jen jí to její povaha dovolovala. Protože jak by mohla mít skutečně v lásce vetřelce, k němuž ji po smrti manžela nepojilo vůbec žádné pouto? Muselo být dost otravné, když ji vynucený slib postavil do role matky nevlastního dítěte, které nemohla mít ráda, a že se tak nějaký cizí tvor natrvalo usídlil v její rodině.

Zničehonic mi cosi došlo. Nepochybovala jsem – vlastně nikdy – o tom, že kdyby byl pan Reed naživu, zacházel by se mnou vlídně. A jak jsem tam seděla s pohledem upřeným na bílou postel a stěny tonoucí ve stínech – občas mé oko fascinovaně zabloudilo k mlžnému zrcadlu –, začala jsem se rozpomínat na vyprávění o nebožtících, které v hrobě trápilo nedodržování posledního

přání a vraceli se na zem, aby potrestali ony křivopřísežníky a pomstili utlačované. Pak jsem si představovala, že by duch pana Reeda, trýzněný křivdami páchanými na sestřině dítěti, mohl opustit svůj nynější příbytek – ať už v hrobce kostela, nebo v neznámém světě zesnulých – a zjevit se přede mnou v této místnosti. Utřela jsem si slzy a přestala vzlykat ze strachu, aby můj projev nesnesitelného zármutku neprobudil nějaký nadpřirozený hlas, který by mě začal chlácholit, nebo nevyvolal z příšeří jakousi prozářenou tvář, jež by se tu nade mnou sehnula a nezvykle mě politovala. Tato představa mi sice teoreticky mohla poskytnout útěchu, ale ve skutečnosti mě děsila – vši silou jsem se ji snažila potlačit, pokoušela jsem se být pevná. Odhrnula jsem si vlasy z čela, pozvedla jsem hlavu a zkoušela se odvážně rozhlédnout po ztemnělém pokoji – v tu chvíli na stěně zazářilo nějaké světlo. Že by měsíční paprsek, který se prodral skulinkou v roletě? Ne, měsíční světlo se nehýbe, a toto se pohnulo. Zatímco jsem na ně zírala, posunulo se na strop a chvělo se mi nad hlavou. Nyní už dokážu odhadnout, že ten proužek světla pocházel s největší pravděpodobností z lucerny, kterou si kdosi nesl dole přes trávník. Jenže tehdy, jak jsem se v duchu připravila na jakousi hrůzu a nervy měla pocuchané, jsem došla k závěru, že ten problesknuvší paprsek předchází zjevení z onoho světa. Srdce mi divoce tlouklo, hlava se rozhořela. V uších mi znělo jakoby šumění křídel; něco se ke mně zdánlivě blížilo. Skoro jsem nemohla dýchat, zalapala jsem po dechu, až jsem to nakonec nevydržela. Vyrasila jsem ke dveřím a v zoufalé snaze začala lomcovat klikou. Kdosi přibíhal chodbou, v zámku se otočil klíč a vešly Bessie s Abbotovou.

„Slečno Eyrová, stalo se vám něco?“ ptala se Bessie.

„Takovej randál! Až ve mně hrklo!“ vykřikla Abbotová.

„Odveďte mě pryč! Nechte mě jít za dětmi!“ zavzlykala jsem.

„A proč? Bolí vás něco? Měla jste snad vidění?“ dožadovala se Bessie.

„Viděla jsem nějaké světlo a myslela si, že přichází duch.“ To už jsem se chytila Bessie za ruku, a ona mi ji nevytrhla.

„To takhle vyvádí naschvál,“ prohlásila Abbotová znechuceně. „Takovýho povyku! Kdyby ji něco příšerně rozbolelo, dalo by se to omluvit, ale ona jen chtěla někoho přivolat. Jako bych neznala tyhle povedené kousky.“

„Co se to tady děje?“ ozval se rázný hlas; paní Reedová přicházela chodbou, čepec rozvázaný, a šaty jí hrozivě šustily. „Přece jsem rozkázala, že Jane Eyrová musí zůstat v červeném pokoji, dokud si pro ni sama nepřijdu.“

„Slečna Jane tolik křičela, madam,“ prosila Bessie.

„Pustťe ji,“ zaznělo v odpověď. „Přestaň se držet chůvy za ruku, dítě, tímhle způsobem se ven nedostaneš, to si buď jistá. Nesnáším vypočítavost, zvláště u dětí. Je mou povinností ti ukázat, že lstí nic nesvedeš. Teď uvnitř zůstaneš ještě další hodinu a pouze za podmínky, že se naprosto podřídíš a ani nemukneš, tě pak pustím ven.“

„Tetičko, smilujte se, prosím vás! Odpusťte mi! Nemůžu to vydržet – potrestejte mě jinak! Umřu, jestli –“

„Ticho! Dělá se mi zle z takové přetvářky.“ A tak to nepochybně vnímala – v jejích očích jsem byla troufalá herečka. Zcela zjevně mě viděla jako zosobnění záštiplných vášní, podlého ducha a nebezpečné dvojakosti.

Bessie s Abbotovou se vzdálily a paní Reedová, která už nemohla vydržet moje stupňované utrpení a šílené vzlyky, mě bez dalších řečí rázně vstrčila zpět do místnosti a zamkla dveře. Slyšela jsem ještě, jak si to odšustila pryč. Brzy poté, co mě opustila, jsem nejspíš dostala jakýsi záchvat, který skončil bezvědomím.

KAPITOLA TŘETÍ

Dál si vzpomínám na to, jak jsem se probouzela s pocitem, že jsem si prošla děsivou noční můrou, a uviděla před sebou strašlivou rudou záři za tlustými železnými mřížemi. Také jsem slyšela hlasy, zněly zvláště dutě, jako by je tlumil nápor větru či proud vody. Všechno se nějak zašmodrchalo, ovládlo mě rozčilení, nejistota a všeprostupující pocit hrůzy. Zanedlouho jsem si uvědomila, že mě kdosi zvedl a podpírá mě vsedě, a to vlídněji, než jsem zažila kdy předtím. Opřela jsem si hlavu o polštář či něčí paži a uklidnila se.

Za dalších pět minut se mračno naprostého zmatení rozpustilo – věděla jsem už s určitostí, že ležím ve vlastní posteli a že ta rudá záře vychází z krbu dětského pokoje. Byla noc, na stole stála zapálená svíčka. Bessie stála v nohách postele a nějaký pán seděl v křesle blízko mého polštáře a skláněl se nade mnou.

Pocítila jsem nevýslovnou úlevu, uklidňující přesvědčení, že jsem pod ochranou a v bezpečí, když jsem zjistila, že v místnosti je cizí člověk, jedinec nijak nepřináležející ke Gatesheadu nebo k příbuzenstvu paní Reedové. Odvrátila jsem se od Bessie (byť její přítomnost byla daleko snesitelnější, než kdyby tam postávala například Abbotová) a prohlédla si tvář toho neznámého pána. Poznala jsem ho, byl to lékárník pan Lloyd, pro kterého občas poslala paní Reedová, když onemocněl někdo ze služebnictva. Pro sebe a děti využívala za tímto účelem doktora.

„Tak co, poznáváte mě?“ zeptal se.

Vyslovila jsem jeho jméno a zároveň mu podala ruku. Přijal ji a s úsměvem pravil: „Brzy se všechno spraví.“ Pak mě zase uložil, otočil se k Bessie a nařídil jí, ať dbá na to, aby mě v noci nic nerušilo. Vyslovil ještě pár pokynů, přislíbil, že se nazítří ukáže znovu, a odešel – k mému smutku, protože když seděl v křesle blízko mé hlavy, vnímala jsem ho jako přítele, který mě chrání. Jakmile se za ním zavřely dveře, místnost potemněla a mě znovu opustila odvaha – srdce mi obtížil nevýslovný smutek.

„Myslíte, že se vám podaří usnout, slečno?“ zeptala se Bessie docela potichu.

Sotva jsem se odvážila odpovědět, protože jsem se bála, že další věta už nebude zdaleka tak něžná. „Zkusím to.“

„Ráda byste se napila nebo dostala něco k snědku?“

„Ne, děkuju vám, Bessie.“

„Pak si tedy půjdu lehnout, protože už je po půlnoci, ale můžete mě zavolat, kdybyste v noci něco potřebovala.“

Úžasná zdvořilost! Sebrala jsem odvahu na něco se zeptat.

„Bessie, co se to se mnou děje? Jsem nemocná?“

„Nejspíš se vám udělalo zle v červeném pokoji, protože jste hrozně plakala. Jistě se vám brzy uleví.“

Bessie odešla do místnosti pokojské, která se nacházela poblíž. Slyšela jsem ji, jak říká:

„Sarah, pojdte si se mnou lehnout do dětského pokoje. Ani za nic bych nechtěla s tím ubohým dítětem strávit dnešní noc sama. Co kdyby umřela? Ten záchvat byl tak podivný. Zajímalo by mě, jestli měla nějaké vidění. Paní to trochu přehnala.“

Sarah se tedy vrátila s ní. Obě se uložily a ještě půl hodiny si šeptaly, než usnuly. Zachytila jsem pouze útržky rozhovoru, z nichž jsem ale docela snadno odvodila, čeho se týkal.

„Cosí kolem ní prošlo, od hlavy až k patě v bílém, a zase to zmizelo.“ – „A za tím zjevením ještě velký černý pes.“ – „Ozvalo se tři údery na dveře.“ – „Objevilo se světlo na hřbitově, přímo nad jeho hrobem.“ Atd. atd.

Konečně obě usnuly. Oheň v krbu vyhasl, dohořela i svíčka. Já tu dlouhou noc ve strachu probděla. Uši, oči i mysl se upínaly na ten děs – děs, který dokážou pociťovat jen děti.

Po příhodě v červeném pokoji nenásledovala žádná vážná či táhlá fyzická nemoc. Pouze mé nervy se tehdy otráslы natolik, že záchvěvy toho šoku cítím dodnes. Ano, paní Reedová, to vy jste mi věnovala děsivé křeče duševního utrpení. Nicméně bych vám měla odpustit, protože jste nevěděla, co činíte – zatímco jste mi drásala srdce, domnívala jste se, že mě pouze zbavujete špatných vlastností.

Nazítří kolem poledního už jsem lůžko opustila a seděla jsem oblečená a zabalená v šálu u krbu v dětském pokoji. Cítila jsem se tělesně slabá a zlomená, ale nejvíc mě trápilo strádání v duši. Prožívala jsem to tak silně, že jsem neustále potichu plakala. Sotva jsem si utřela jednu slzu, už kanula další. Přesto jsem si říkala, že bych měla být spokojená, protože se kolem neochomýtal nikdo z Reedových. Všichni odjeli s maminkou v kočáře. Také Abbotová šila v jiném pokoji a Bessie, která pobíhala sem a tam, uklízela hračky a rovnala věci v zásuvkách, ke mně občas utrousila nebývale laskavé slovo. Tento stav věcí měl pro mě představovat pokojný ráj na zemi, protože jinak jsem byla zvyklá na neustálé výtky a otročinu, za kterou se mi nedostávalo díky. Jenže ve skutečnosti jsem měla natolik pocuchané nervy, že je nemohl utišit ani takový klid, nedokázal je rozradostnit žádný podnět.

Bessie sešla dolů do kuchyně a vrátila se s dortíkem na vesele pomalovaném porcelánovém talíři – ten rajský pták, uhnízděný na věnci z kvítků svačce a růžových poupat, ve mně obvykle vyvolával nadšený obdiv. Kdysi jsem prosila, abych si talíř směla prohlédnout zblízka, ale dosud mě nikdy neshledali hodnou takové výsady. Onen vzácný kus porcelánu se nyní ocitl na mém klíně a dostalo se mi srdečného vyzvání, abych snědla ten vzácný kulatý zákusek, který na něm spočíval. Marná laskavost – přišla jako většina dalších příliš pozdě, po všem tom odmítání a nevyслуšených přáních. Nedokázala jsem pozřít ani sousto a peří ptáka

mi, stejně jako zbarvení kytiček připadalo podivně vybledlé. Talíř i se zákuskem jsem zase odložila. Bessie se mě zeptala, jestli bych chtěla nějakou knížku. Slovo „knížka“ zabralo jako přechodný stimul, tak jsem ji poprosila, aby mi z knihovny přinesla *Gulliverovy cesty*. Tu knihu jsem si opakovaně prohlížela s velkým potěšením. Připadalo mi, že vypráví o skutečných událostech, a objevila jsem v ní zdroj hlubšího zájmu než v pohádkách. Pokud jde o skřítky, po marném hledání mezi listy náprstníků a zvonků, pod houbami a břečtanem pokrývajícím stará kamenná zákoutí jsem nakonec přijala smutnou pravdu, že se všichni přestěhovali z Anglie do nějaké divošské země, kde jsou lesy divočejší a hustší a obyvatelstvo méně početné, zatímco Liliput a Brobdingnag zůstávaly podle mého přesvědčení pevnou součástí zemského povrchu a nepochybovala jsem o tom, že jednoho dne, poté co podniknu dlouhou cestu, spatřím na vlastní oči ta políčka, domy a stromy, ty maličké lidi, droboučké krávy, ovce a ptáky té jedné říše a naopak i kukuříčná pole velikosti lesů, ohromné anglické dogy, obrovské kočky, muže a ženy výšky věží té druhé. A přesto když jsem tuto milovanou knihu dostala znovu do ruky – když jsem v ní listovala a hledala ty báječné obrázky, jejichž kouzlo jsem si dosud tak vychutnávala –, vše mi připadalo neskutečné a strašné. Obři působili jako vyzábílí skřeti, trpaslíci jako zlovolní a bázliví rošťáci, z Gullivera se stal bezútešný cestovatel v děsivých a nebezpečných končinách. Zavřela jsem knihu, v níž jsem se neodvažovala nadále listovat, a položila ji na stůl vedle nedotčeného zákusku.

Bessie mezitím už skončila s utíráním prachu a úklidem místnosti, a když si umyla ruce, otevřela jistou malou zásuvku plnou krásných ústřížků hedvábí a saténu, načež začala vyrábět nový klobouček pro Georgianinu panenku. Přitom si zpívala píseň s těmito slovy:

*Když jsme se ještě toulali,
jak je to dávno.*

Tu písničku jsem slyšela už mnohokrát předtím a vždycky mě moc bavila. Bessie měla totiž lahodný hlas – alespoň mně tak připadal. Ale nyní, i když ten hlas neztratil nic ze své lahodnosti, nacházela jsem v té melodii nepopsatelný smutek. Když se někdy soustředila víc na svou práci, zpívala ten refrén hodně potichu a pomalu a „jak je to dávno“ vyznělo jako ta nejzádumčivější část pohřebního hymnu. Přešla do jiné balady, tentokrát skutečně bolestné.

*Nohy mám bolavé, zmáhá mě únava,
pouť je to předlouhá, nikoho nepotkám;
soumrak už děs noci hluboké dostává
nad cestou nebohou malého sirotka.*

*Proč mě tak daleko poslali samotnou?
Kolem jen močály, skaliska šedivá;
lidé jsou zlí, snad se andělé ustrnou –
povedou sirotu, kde hrozba nečíhá.*

*Zatím jen v dáli se větříček prohání,
obloha bez mraků, hvězdičky zasvítí.
Bůh ve své milosti jistě ji ochrání,
nebohou sirotu – nechá ji přežít.*

*I kdybych spadla z mostku zhroutěného,
zbloudila na blatech, světlýky zmatena,
přivine Otec k srdci bezmocného,
nebohé sirotě slib dá a požehná.*

*Myšlenku hýčkám si silného účinu,
ačkoli domov a bližního postrádám:
Nebe je domov, kde já jednou spočinu,
Bůh přece přeje svým nebohým sirotám!*

„No tak, slečno Jane, přestaňte plakat,“ vyběhla mě Bessie, když dozpívala. To by také mohla říct ohni, ať přestane hořet, ale jak mohla rozumět tomu chorobnému utrpení, které mě stravovalo? Později dopoledne se znovu objevil pan Lloyd.

„Copak, už jste vzhůru?“ podivil se, když vstoupil do dětského pokoje. „Tak jak se jí daří, chůvo?“

Bessie odpověděla, že je mi opravdu dobře.

„Pak by měla vyhlížet veseleji. Pojďte sem, slečno Jane – jmenujete se Jane, že?“

„Ano, pane, Jane Eyrová.“

„Vidím, že jste plakala, slečno Eyrová, můžete mi říct proč? Bolí vás něco?“

„Ne, pane.“

„Řekla bych, že brečí, protože nemohla jet s paní kočárem,“ vložila se do toho Bessie.

„Ale to určitě ne – přece je dost stará na to, aby měla tak malicherný důvod.“

Já jsem si myslela totéž, a protože se tímto falešným obviněním dotkla mé sebeúcty, hned jsem se bránila: „Kvůli něčemu takovému bych v životě neplakala. Projížďky kočárem nemám ani trochu ráda. Brečím, protože je mi bídno.“

„Že se nestydíte, slečno!“ pokárala mě Bessie.

Ten dobrák lékárník se zatvářil trochu zmateně. Stála jsem před ním a on na mě hleděl velice upřeně. Měl malé šedé oči. Nevypadaly moc vesele, ale myslím, že dnes bych je popsala jako mazané. Vyznačoval se tvrdými rysy, nicméně tvář působila dobromyslně. Když si mě důkladně prohlédl, zeptal se:

„A proč se vám včera udělalo tak zle?“

„Upadla,“ ozvala se opět Bessie.

„Upadla! To by se znovu chovala jako malé dítě! Copak ve svém věku neumí chodit? Musí jí být takových osm nebo devět.“

„Někdo mě porazil,“ vyhrkla jsem vysvětlení po dalším útoku na mou pošramocenou hrdost. „Ale z toho se mi zle neudělalo,“ dodala jsem. Pan Lloyd si mezitím posloužil trochou šňupacího tabáku.

Zatímco vracel tabatěrku do kapsy své vesty, ozvalo se hlasité vyzvánění k obědu služebnictva. Věděl, oč jde. „To je pro vás, chůvo,“ poznamenal. „Jen běžte dolů, a než se vrátíte, já tady slečně Jane dám kázání.“

Bessie by raději zůstala, ale musela se vzdálit, protože v Gateshead Hall se při podávání jídla přísně vyžadovala dochvilnost.

„Takže ten pád nebyl příčinou toho, že se vám udělalo zle – co tedy?“

„Zavřeli mě do místnosti, kde byl duch, a nechali mě tam i po setmění.“

Viděla jsem, jak se pan Lloyd usmál a zamračil zároveň. „Duch! Takže nakonec jste malé děcko? Vy se bojíte duchů?“

„Ducha pana Reeda ano – on v té místnosti umřel a ležel tam vystavený po smrti. Ani Bessie, ani nikdo jiný tam večer nevstoupí, pokud opravdu nemusí. Bylo kruté zavřít mě tam samotnou bez svíčky – tak kruté, že to snad nikdy nezapomenu.“

„Nesmysl! A kvůli tomu jste tak utrápená? Bojíte se i teď za denního světla?“

„Ne, ale noc se vrátí zanedlouho. A krom toho jsem nešťastná – hodně nešťastná, kvůli jiným věcem.“

„Jakým? Můžete mi o některých povědět?“

Jak bych si byla přála odpovědět na tuto otázku v plné šíři! A s jakými obtížemi jsem dala dohromady odpověď! Děti dovedou cítit, ale své pocity nedokážou rozebrat. A pokud onen rozbor v mysli zčásti proběhne, nesvedou výsledek vyjádřit slovy. Jelikož jsem se však bála, že bych mohla přijít o tuto první a jedinou příležitost ulehčit svému zármutku tím, že bych se někomu svěřila, po neklidné přestávce jsem se pokusila sestavit stručnou, i když nakonec pravdivou odpověď.

„Tak zaprvé nemám rodiče, ani bratry nebo sestry.“

„Máte laskavou tetu a bratrance a sestřenice.“

Znovu jsem se zarazila a pak jsem zbrkle odpověděla.

„Jenže John Reed mě srazil k zemi a teta mě pak zavřela v červeném pokoji.“

Pan Lloyd znovu sáhl po tabatěrce.

„Nepřipadá vám, že Gateshead Hall je moc krásný dům?“ zeptal se mě. „Nepocítujete vděčnost, že můžete žít na tak vznešeném místě?“

„Není to můj dům, pane. A Abbotová tvrdí, že mám menší právo tady pobývat než služka.“

„Ale jděte! Přece nejste natolik hloupoučká, abyste si přála tak úžasné místo opustit.“

„Kdybych měla kam, odešla bych odtud ráda. Jenže z Gatesheadu se dostanu leda jako dospělá.“

„Ale třeba by to šlo – kdoví? Máte nějaké příbuzné kromě paní Reedové?“

„Myslím, že ne, pane.“

„Nikoho z otcovy strany?“

„Nevím. Jednou jsem se ptala tety Reedové a ona mi řekla, že možná mám nějaké chudé, nízko postavené příbuzné jménem Eyrovi, ale ona o nich nic neví.“

„A kdybyste je měla, chtěla byste jít k nim?“

Zamyslela jsem se. Dospělým připadá chudoba chmurná a dětem tím spíš. Nedovedou si představit pilné, pracovitě a úctyhodné chudé. Slovo chudý si spojují s otrhanými šaty, nedostatkem potravy, studenými topeništi, hrubými způsoby a nízkými nepřestmi. Pro mě chudoba splývala s ponížením.

„Ne, nerada bych patřila k chudým lidem,“ odpověděla jsem.

„Ani v případě, že by s vámi zacházeli hezky?“

Zavrtěla jsem hlavou. Nechápala jsem, jak by si chudí mohli dovolit být hodní. Navíc naučit se mluvit jako oni, přijmout jejich způsoby, být nevzdělaná, vyrůst jako jedna z těch žen, které jsem vídala, jak kojí své děti nebo perou prádlo u dveří chalup dole ve vesnici – ne, nebyla jsem taková hrdinka, abych vykoupila svou svobodu za cenu společenského postavení.

„Ale jsou vaši příbuzní opravdu tak moc chudí? Živí se prací?“

„To nedokážu říct. Teta Reedová tvrdí, že pokud nějaké mám, musí to být žebráci. Nerada bych chodila po žebrotě.“

„Co třeba do školy? Tam byste chodila ráda?“

Znovu jsem se zamyslela – sotva jsem věděla, co to škola je. Bessie o ní někdy mluvila jako o místě, kde slečny sedí jako přikované, na zádech přimídlo, a očekává se od nich naprostá uhlazenost a přesnost. John Reed svou školu nesnášel a urážel učitele. Jenže vkus Johna Reeda nebyl pro mě žádným vodítkem, a pokud zněly Bessiiny názory na školní disciplínu (které získala od slečen v rodině, kde žila předtím, než přišla do Gatesheadu) poněkud úděsně, podrobnosti týkající se jistých výdobytků, kterých tam tytéž slečny dosáhly, se jim podle mého přinejmenším vyrovnaly. Chválila krásné krajinomalby a obrazy květín, které tam stvořily; písně, které se naučily zpívat, a kousky, které dokázaly zahrát; taštičky, které tam uháčkovaly, i jejich schopnost překládat francouzské knihy – skoro jsem jim začala závidět, když jsem to poslouchala. Krom toho škola by přinesla dokonalou změnu – znamenalo by to dlouhou cestu, naprosté odloučení od Gatesheadu a vstup do nového života.

„Vlastně ano, opravdu ráda bych nastoupila do školy,“ vyslovila jsem nakonec po těchto úvahách.

„No tak uvidíme. Kdoví co se může stát?“ uzavřel pan Lloyd a vstal. „To děvče potřebuje změnu vzduchu a prostředí,“ dodal sám k sobě, „její nervy jsou ve špatném stavu.“

Bessie se vrátila a ve stejnou chvíli zahrčel kočár na příjezdové cestě.

„Je to vaše paní, chůvo?“ zeptal se pan Lloyd. „Rád bych s ní promluvil, než odejdu.“

Bessie ho vyzvala, aby ji následoval do ranního pokoje. Jak vyzvují z pozdějších událostí, při rozhovoru, který proběhl mezi lékárníkem a paní Reedovou, si pan Lloyd troufl doporučit, aby mě poslala do školy, což se okamžitě setkal s nadšeným přijetím. Jak se vyjádřila Abbotová, když jednou večer s Bessie šly v dětském pokoji a domnívaly se, že spím: „Paní byla podle všeho moc ráda, že se zbaví takového otravného dítěte se zlou povahou, které se věčně tváří, jako by všechny špehovalo a vymýšlelo

nějaké spiknutí.“ Abbotová mě nejspíš považovala za takového Guye Fawkese v dětském vydání.

Při téže příležitosti jsem se také z toho, co říkala Abbotová Bessie, poprvé dozvěděla, že můj otec byl chudý kněz a že si ho matka vzala navzdory přání své rodiny, která to brala jako sňatek pod její úroveň; že mého dědečka Reeda svou neposlušností natolik popudila, že ji vydědil a nedostala ani šilink; že poté, co mí rodiče strávili rok v manželství, otec dostal tyfus, když navštěvoval chudé ve velkém průmyslovém městě, kde se nacházelo jeho působiště a kde ta nemoc tehdy řádila; že má matka se od něj nakazila a s odstupem pouhého měsíce oba zemřeli.

Když Bessie vyslechla ten příběh, povzdychla si a namítla: „Ale i nebohou slečnu Jane je třeba politovat.“

„Ano,“ přisvědčila Abbotová. „Pokud by byla milé a hezké dítě, člověka by ta opuštěnost jistě dojala. Jenže co zmůžete s takovou malou ropuchou?“

„Moc asi ne, já vím,“ souhlasila Bessie. „Každopádně kráska jako slečna Georgiana by za stejných podmínek vzbudila více soucitu.“

„Ano, slečnu Georgianu přímo zbožňuju!“ zvolala dychtivě Abbotová. „Milunka malá! Ty její dlouhé lokýnky a modré oči a tak sladká barva pleti – jako by ji někdo namaloval! Bessie, dala bych si ještě před spaním toust se sýrem.“

„Já taky – s pečenou cibulí. Tak pojďme dolů.“ A šly.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Z povídání s panem Lloydem a z výše uvedeného rozhovoru Bessie s Abbotovou jsem získala dost naděje, která mohla podpořit mé přání uzdravit se. Změna se zdála být nadosah – v tichosti jsem po ní toužila a čekala. Nicméně nenastala tak brzy – dny i týdny mýjely, mé zdraví se vrátilo do běžného stavu, ale nepadla žádná další nárážka na téma, o němž jsem v duchu ustavičně přemýšlela. Paní Reedová si mě občas měřila přísným zrakem, ale málokdy se mnou promluvila. Od té nemoci mě oddělila od svých dětí výrazněji, než tomu bylo předtím. Přidělila mi koutek, kde jsem spala sama, odsoudila mě k jídlu o samotě a veškerý svůj čas jsem měla trávit v dětském pokoji, zatímco bratranec a sestřenice neustále pobývali v salonu. O nějaké škole nepadlo ani slovo, přesto jsem instinktivně cítila, že mě pod svou střechou už dlouho nesnese. Když mi totiž občas věnovala pohled, nyní častěji než dříve vyjadřoval nepřekonatelný a hluboce zakořeněný odpor.

Zjevně podle nařízení se mnou Eliza s Georgianou mluvily co nejméně. John na mě vyplazoval jazyk, kdykoli mě viděl, a jednou se mě pokusil potrestat, ale jelikož jsem se okamžitě začala bránit, vyburcovaná tímž pocitem silného hněvu a zoufalého odporu, který podnítil mou zkaženost už předtím, rozhodl se raději toho nechat a utíkal pryč, přičemž mě proklínal a přísahal, že jsem mu rozbila nos. Tehdy jsem do té dominanty jeho tváře skutečně udeřila vší silou, kterou v sobě má zaťatá pěst dokázala najít. A když jsem uviděla, jak ho buď ten výpad, nebo můj pohled

zastrašily, měla jsem velkou chuť své výhody využít – to už se ale krčil u matinky. Slyšela jsem, jak přerývaným hlasem začíná svou povídačku, že se na něj „ta ohavná Jane Eyrová“ vrhla jako šílená kočka. Byl však dost tvrdě umlčen:

„Nemluv mi o ní, John. Řekla jsem ti, aby ses k té dívce nepřibližoval, nestojíš za povšímnutím. Nepřeju si, abyste se s ní bavili – ani ty, ani tvé sestry.“

V tu chvíli jsem se zapřela o zábradlí a náhle vykřikla, aniž jsem vážila slova:

„Nemají na to, aby se se mnou bavili!“

Paní Reedová byla poněkud statná žena, ale když uslyšela tak nezvyklé a troufalé prohlášení, hbitě vyběhla po schodech, smýkla mnou do dětského pokoje, a když mě přimáčkla na kraj mé postýlky, důrazně mi přikázala, ať se až do večera neodvažuji odtamtud hnout ani hlesnout.

„Co by vám asi pověděl strýček Reed, kdyby žil?“ vylétlo mi samovolně z úst. Říkám samovolně, protože se zdálo, jako by můj jazyk tu otázku vyslovil, aniž bych k tomu dala souhlas. Promluvílo ze mě cosi, co jsem neovládala.

„Cože?“ podivila se přidušeně paní Reedová. Jejím obvykle klidným šedým okem jako by v tu chvíli prokmitl strach. Pustila mou paži a zírala na mě, snad v ten okamžik opravdu váhala, jestli jsem dítě, nebo ďábel. To už jsem věděla, že si to odskáču.

„Strýček Reed je v nebi a vidí, co děláte a co si myslíte. Stejně tak můj tatínek s maminkou. Vědí, že mě věčně někam zavíráte a že byste mě nejradši viděla mrtvou.“

To už se paní Reedová vzb chopila. Vší silou mnou zatřásla a dala mi pár facek, poté mě beze slova opustila. Bessie pak navázala hodinovým kázáním o tom, že jsem ta nejzlobivější a nejzhýralejší holka, jakou kdy kdo vzal pod svou střechu. Napůl jsem tomu skoro věřila, protože v hrudi mi bouřily samé zlovolné city.

Přešel listopad, prosinec a půlka ledna. Vánoce a Nový rok se v Gatesheadu slavily s obvyklým slavnostním veselím. Vyměňovaly se dárky, pořádaly se obědy a večírky. Všechny tyto radovánky šly

samozřejmě zcela mimo mě. Na všudypřítomném veselí jsem si mohla užívat leda to, jak se den co den Eliza a Georgiana oblékaly a jak pak scházely dolů do salonu oděné do jemných mušelínových šatů a šarlatových šerp, s umně natočenými vlásy. Také jsem mohla naslouchat, jak dole kdosi hraje na klavír či harfu, jak chodí sem a tam sklepník a lokaj, jak při podávání občerstvení cinká sklo a porcelán, jak zaznívají útržky hovoru, když se otevíraly nebo zavíraly dveře salonu. Když mě tato zábava unavila, opustila jsem horní podestu a vrátila se do tichého dětského pokoje. Tam mi sice bylo trochu smutno, ale netrpěla jsem. Abych pravdu řekla, vlastně jsem si ani trochu nepřála jít do té společnosti, protože tam by si mě stejně sotva kdo všímal. Kdyby Bessie měla přívětivou a družnou náladu, bylo by pro mě svátkem trávit večery v klidu s ní, a ne pod strašlivým dohledem paní Reedové, v místnosti plné pánů a dam. Ale jakmile Bessie oblékla slečny, obvykle se odebrala do rušných prostor kuchyně nebo pokoje hospodyně a většinou s sebou odnesla i svíčku. Já pak sedávala s panenkou na kolenou, dokud oheň nepohasl, a občas jsem se ohlížela přes rameno, abych se ujistila, že v potměšilé místnosti nestraší nic horšího než já sama. Když v krbu zbývaly už jen pohasínající uhlíky, spěšně jsem se odstrojila, přičemž jsem si co nejvíc dávala pozor na různé ty šňůrky a uzlíky, a uchýlila se před chladem a tmou do postýlky. Tam jsem si vždycky brala s sebou panenku. Lidské bytosti musejí něco milovat a při nedostatku vhodných předmětů lásky jsem se snažila těšit tím, že mám ráda a střežím tu vybledlou vyřezanou podobiznu, tak moc ošuntělou, že spíš připomínala strašáka do zelí. Dneska nemůžu pochopit, s jak směšnou upřímností jsem lpěla na té hračce a div si nepředstavovala, že je živá a schopná vnímat. Dokud jsem ji neměla při sobě ve své noční košilce, nedokázala jsem usnout, a když tam ležela, v bezpečí a teple, byla jsem poměrně šťastná a věřila, že ona také.

Jak nekonečné se mi zdály hodiny, než se společnost rozešla a mohla jsem vyčkávat, až uslyším Bessiiin krok na schodech. Někdy přišla nahoru i mezitím, když potřebovala náprstek či nůžky

nebo mi třeba přinesla něco k jídlu – bochánek nebo tvarohový koláč. Pak seděla na posteli, dokud jsem to nesnědla, urovnala mi přikrývku, dvakrát mě políbila a popřála mi dobrou noc. Když na mě byla Bessie takto hodná, připadala mi jako ta nejlepší, nejhezčí a nejlaskavější bytost na světě; horoucně jsem si pak přála, aby zůstala už navždycky tak přívětivá a milá a nikdy mě nepostrkovala nebo nehubovala a nedávala mi zbytečné úkoly, což dělávala dost často. Bessie Leeová byla podle mého názoru dívka od přírody dobré povahy, šikovně se dovedla zhostit svých povinností a uměla pozoruhodně vyprávět – tedy přinejmenším tak soudím podle toho, jak na mě působily její pohádky. Pokud mě vzpomínky neklamou, ani krása jí nechyběla. Pamatuji si ji jako štíhlou mladou ženu s černými vlasy, tmavýma očima, velice pěknými rysy a hezkou čistou pletí. Dovedla však být i náladová a zbrklá a nějaké zásady či spravedlnost jí na srdci zrovna neležely – nicméně i přesto jsem ji měla radši než kohokoli jiného v Gateshead Hall.

Bylo patnáctého ledna, asi devět hodin ráno. Bessie odešla na snídani, mé sestřenice si matinka zatím nepovolala. Eliza si oblékala čepec a teplý kabát na ven, aby šla nakrmit svou družici, což ji moc bavilo – a o nic méně pak to, že prodávala svá vejíčka hospodyně a peníze takto získané hromadila. Měla sklon k obchodování a výraznou schopnost šetřit – což se projevovalo nejen u prodeje vajec a kuřat, ale i při neústupném smlouvání se zahradníkem ohledně sazeniček, semen a řízků rostlin, jelikož tento zaměstnanec paní Reedové měl podle příkazů od slečinky kupovat vše, co se rozhodla ze své okrasné zahrádky prodat. Eliza by prodala snad i svoje vlasy, kdyby jí z toho připadl hezký zisk. Co se týče peněz, nejdříve si je schovávala po různých koutech zabalené do hadříku nebo použitého papírku na kudrlinky. Některé z těchto pokladů však objevila pokojská a Eliza ze strachu, že o svůj poklad může jednoho dne přijít, nakonec svolila, že je svěří do rukou matky za lichvářský úrok – padesát či šedesát procent –, kterýžto úrok si vyžádala každého čtvrtroku. Účetnictví si s úzkostlivou přesností vedla v jistém notýsku.

Georgiana seděla na vysoké židli u zrcadla a upravovala si vlasy – lokýnkami si proplétala umělé květiny a vybledlá pírka, jichž našla celou zásobu v jedné podkrovní zásuvce. Já si stlala postel, protože Bessie mi přísně nařídila, že to musí být hotové, než se vrátí (často mě nyní zaměstnávala jako jakousi pomocnou sílu v dětském pokoji, abych tam poklízela, utírala prach a tak podobně). Když jsem načechrala peřinu a složila si noční košili, přešla jsem k sedátku u okna, abych tam srovnala nějaké obrázkové knížky a nábytek z pokojíčku pro panenky, které tam byly rozházené. Bezprostřední příkaz od Georgiany, abych nechala hračky na pokoji (protože ty židličky a zrcátka i pohádkové talířky a šálky byly v jejím vlastnictví), mi v tom ale zamezil. Když jsem pak už neměla co na práci, začala jsem dýchat na květinové ornamenty ojínného okna, abych se podívala ven, kde se vše zastavilo a ztuhlo pod vlivem silného mrazu.

Odtud bylo vidět na domek vrátného a cestu pro kočáry a zrovna ve chvíli, kdy jsem na okně pokrytém stříbrno-bílým listovím rozmrazila tolik místa, aby se dalo vyhlédnout, spatřila jsem, jak se otevřela brána a dovnitř vjel kočár. Lhostejně jsem sledovala, jak se blíží k domu – do Gatesheadu často jezdily kočáry, ale žádný nepřivázel návštěvníky, kteří by mě zajímali. Zastavil před domem, halasně se rozezněl zvonek a příchozí byl vpuštěn dovnitř. Jelikož mě se nic z toho netýkalo, má roztěkaná pozornost si brzy našla živější zábavu v podobě hladové červenky, která přilétla a cvrlikala na větvičkách holé třešně krčící se u zdi poblíž okna. Zbytky mé snídaně, chléb a mléko, stály na stole, a jakmile jsem nadrobila sousto pečiva, začala jsem vytahovat spodní část okna, abych drobečky vysypala na římsu, když vtom do dětského pokoje přiběhla Bessie.

„Slečno Jane, sundejte si zástěru – co to tam děláte? Už jste si dneska myla ruce a obličej?“ Ještě jednou jsem zatáhla, než jsem odpověděla, protože jsem chtěla, aby ten ptáček dostal najíst. Okno povolilo, vysypala jsem drobký, zčásti na kamennou římsu, zčásti na větev třešně, pak jsem okno zavřela a odpověděla:

„Ne, Bessie. Zrovna jsem skončila s utíráním prachu.“

„S vámi jsou věčně jen potíže, děvče! A co to vyvádíte teď? Docela jste zčervenala, jako by šlo o nějakou lumpárnu – proč jste otevírala to okno?“

Odpovídat jsem nakonec ani nemusela, protože Bessie neměla na nějaké vysvětlování čas. Dotáhla mě k umyvadlu, nemilosrdně, ale naštěstí krátce mi vydrbala obličej a ruce mýdlem a vodou, poté mě utřela drsným ručníkem. Vlasy mi upravila několika tahy kartáče, svlékla mi zástěru, pak mě hnala na podestu a přikázala mi, abych okamžitě šla dolů, žádají si mě v ranním pokoji.

Chtěla jsem se zeptat, kdože si mě to žádá. Chtěla jsem vědět, jestli je tam paní Reedová, ale Bessie už se vytratila a dveře dětského pokoje mi zavřela před nosem. Pomalu jsem scházela dolů. Už skoro tři měsíce si mě paní Reedová nezavolala a vzhledem k tomu, že jsem pobývala pouze v dětském pokoji, ranní pokoj, jídelna i salony se pro mě staly vlastně nepříjemnými prostory, kam jsem se dělala vstoupit.

Nyní jsem se ocitla v prázdné síni – přede mnou se nacházely dveře ranního pokoje a já se zastavila, rozechvělá strachy. Jakou zbabělou krysu ze mě tehdy udělal strach pramenící z nespravedlivého potrestání! Bála jsem se vrátit do dětského pokoje, ale zároveň jsem se bála vkročit do salonu. Deset minut jsem tam nervózně váhala. Uvnitř pokoje kdosi silně zazvonil a to mě přimělo k činu, *musela jsem* vstoupit.

Kdo se mnou asi chce mluvit? ptala jsem se v duchu, když jsem oběma rukama zataáhla za tuhou kliku, která vteřinku či dvě mému úsilí odolávala. Koho v té místnosti uvidím kromě paní Reedové? – Muže, nebo ženu? Klika povolila, dveře se otevřely, a když jsem vešla, hluboce jsem se uklonila, pak vzhlédlá – a co nevidím – černý sloup! Alespoň tak mi to na první pohled připadalo – rovný, úzký tvar v kožichu, stál zpříma na koberečku. Vážná tvář na vrcholu působila jako vyřezaná maska umístěná nad dřikem coby hlavy.

Paní Reedová seděla jako obvykle u krbu – pokynula mi, abych postoupila k nim. To jsem učinila a ona mě tomu kamennému neznámému představila slovy: „Tohle je ta dívka, kvůli které jsem se na vás obrátila.“

On, protože nakonec to byl muž, pomalu otočil hlavu směrem ke mně, a když si mě prohlédl svýma pátravýma šedýma očima, které se blýskaly pod hustým obočím, hlubokým hlasem vážně prohlásil: „Je malá, kolik je jí let?“

„Deset.“

„Tolik?“ nevěřil. Ještě hodnou chvíli mě zkoumal pohledem, než mě nakonec oslovil: „Jakpak se jmenuješ, holčičko?“

„Jane Eyrová, pane.“

Když jsem takto odpověděla, vzhledla jsem. Připadal mi jako vysoký pán – jenže já byla tehdy hodně malá. I tvář měl jaksi protáhlou a všechny linie jeho těla působily podobně stroze a upjatě.

„Dobrá, Jane Eyrová, a jsi hodné dítě?“

Na to jsem nemohla odpovědět kladně – můj malý svět měl naprosto opačný názor –, tedy jsem mlčela. Paní Reedová odpověděla za mě důrazným zavrtěním hlavy a poté dodala: „Možná čím méně si o tom povíme, tím lépe, pane Brocklehurst.“

„To mě ale doopravdy mrzí! Budu si s ní muset promluvit.“ S těmi slovy opustil svislou polohu těla a usadil se v křesle naproti paní Reedové. „Pojď sem,“ vybídl mě.

Přešla jsem přes kobereček a on si mě navedl rovnou před sebe. Teprve nyní jsem pořádně viděla tu tvář, téměř na úrovni svých očí. Ten mohutný nos! A ta ústa! Ty velké, výrazné zuby!

„Není snad smutnější pohled než na zlobivé dítě,“ začal, „a na zlobivou holčičku tím spíš. Víš, kam se dostanou prostopášníci po smrti?“

„Dostanou se do pekla,“ zněla má pohotová a pravověrná odpověď.

„A co je to peklo? Můžeš mi to vysvětlit?“

„To je ohnivá jáma.“

„A ty bys ráda spadla do té jámy a navěky se v ní páčila?“

„Ne, pane.“

„Co tedy musíš dělat, aby ses tomu vyhnula?“

Chvilí jsem uvažovala. Když jsem konečně poskládala ze slov odpověď, vyzněla nevhodně: „Musím se snažit být zdravá a ne-umírat.“

„Jak můžeš usilovat o zdraví? Denně umírají i mladší děti než ty. Já sám jsem pohřbíval pětileté dítě, je to tak den dva – hodné malé děcko, které je teď v nebi. Obávám se, že tebe by nestihl stejný osud, kdybys měla opustit pozemský život.“

Jelikož jsem nebyla ve stavu, abych jeho pochybnosti rozptýlila, pouze jsem sklopila zrak na ty dvě velké nohy uvelebené na koberečku a s povzdychem si přála být někde daleko.

„Doufám, že ten povzdych šel od srdce a že lituješ, že ses kdy stala příčinou trápení své skvělé dobrodinky.“

Dobrodinky! Dobrodinky! opakovala jsem si v duchu. Všichni říkají o paní Reedové, že je dobrodinka. Pokud je tomu tak, značí ten výraz něco dost ohavného.

„Modlíš se večer a ráno?“ pokračoval můj zpovědník.

„Ano, pane.“

„A čteš si v Bibli?“

„Někdy.“

„Těší tě to? Máš ji ráda?“

„Líbí se mi Zjevení Janovo, Kniha Daniel a Genesis, taky Samuel a kousek Exodu a pak části Královských knih a Knihy kronik nebo Job a Jonáš.“

„A co Žalmy? Ty se ti, doufám, taky líbí.“

„Ne, pane.“

„Ne? To je otřesné! Mám kluka, je mladší než ty, a ten umí šest žalmů zpaměti. A když se ho zeptáš, co by raději – jestli by si dal zázvorovou sušenku, nebo se radši naučil jeden verš žalmu, odpoví, že to druhé. ‚Andělé zpívají žalmy,‘ říká, ‚kéž bych byl jedním andělíčkem tady na zemi.‘ To pak dostane za svou zbožnost hned dvě zázvorové sušenky.“

„Žalmy nejsou zajímavé,“ podotkla jsem.

„To dokazuje, že máš hříšné srdce, a musíš se modlit k Bohu, aby je změnil, aby ti daroval nové, čisté. Aby si vzal to tvé kamené srdce a dal ti jiné z masa.“

Už jsem se chystala zeptat na něco ohledně toho, jak by se ta výměna srdcí asi měla odehrát, ale do rozhovoru se vložila paní Reedová a nařídila mi, abych se posadila. Dál už mluvila ona.

„Pane Brocklehurst, myslím, že v dopise, který jsem vám napsala před třemi týdny, jsem jasně naznačila, že tato dívka nemá tak docela povahu a vlastnosti, jaké bych si u ní přála. Pokud byste ji přijali do lowoodské školy, ocenila bych, kdybyste požádal ředitelku i učitelky, aby ji přísně sledovaly a především jí bránily v jejím největším nedostatku, totiž sklonech k záludnosti. Říkám to před tebou, abys to slyšela, Jane, aby ses nepokoušela pana Brocklehursta oklamat.“

Není divu, že jsem se paní Reedové bála a že jsem ji nemilovala – měla totiž v povaze krutě mě zraňovat. V její přítomnosti jsem nikdy nebyla šťastná – jakkoli jsem se snažila ji poslouchat, jakkoli jsem si dávala záležet na tom, aby ze mě měla radost, mé snahy odrážela a oplácela stejně jako právě teď. Když to nyní provedla před cizím člověkem, to obvinění mě hluboce zraňovalo. Začínala jsem tušit, že už mi ničí tu naději, kterou jsem vkládala do nové fáze svého života, již mi předurčila. Cítila jsem, byť bych ten pocit nesvedla vyjádřit, že cestu mé budoucnosti osévá odporem a nevlídností. Viděla jsem, jak se před očima pana Brocklehursta měním ve lstivé, odporové dítě, a co jsem mohla dělat, abych to křivé obvinění napravila?

Prostě nic! pomyslela jsem si, s úsilím jsem potlačila vzlyk a honem si utřela pár slz, těch bezelstných důkazů mého utrpení.

„Záludnost u dítěte je vskutku nešťastná vada,“ přisvědčil pan Brocklehurst. „Hraničí se lží a všichni lháři dostanou svůj díl v jezeře planoucím ohněm a sírou. Ale nebojte se, paní Reedová, dáme si na ni pozor. Promluví se slečnou Templovou i s ostatními učitelkami.“

„Ráda bych, aby došla vychování v souladu se svými vyhlídkami,“ pokračovala moje dobrodinka, „aby dovedla být užitečná, aby znala své místo. A pokud jde o prázdniny, ty bude s vaším dovolením trávit vždy v Lowoodu.“

„Vaše rozhodnutí jsou naprosto moudrá, madam,“ odpověděl pan Brocklehurst. „Pokora je křesťanská ctnost a pro začky Lowoodu velice vhodná. Jejím pěstování se podle mých pokynů věnuje zvláštní péče. Zkoumal jsem nejlepší způsoby, jak v nich umlčet světskou pýchu, a zrovna nedávno se mi dostalo příjemného důkazu, že jsem uspěl. Má druhá dcera, Augusta, přijela s matkou do školy na návštěvu a po návratu zvolala: ‚Tatíčku, jak tiše a obyčejně působí všechny ty dívky v Lowoodu. Vlasý sčesané pěkně za uši, dlouhé zástěry, a což ty kapsičky na šatech – vypadají skoro jako děti chudáků!‘ Posléze dodala: ‚Na moje a matinčiny šaty se dívaly, jako by nikdy předtím hedvábí neviděly!‘“

„Takto to, pevně věřím, taky má vypadat,“ opáčila paní Reedová. „I kdybych prohledala celou Anglii, sotva bych našla systém, který by tak přesně padl na míru dítěti, jako je Jane Eyrová. Chce to důslednost, drahý pane Brocklehurst, já podporuji důslednost ve všem.“

„Důslednost je, madam, první z křesťanských povinností a dodržuje se v celém uspořádání našeho školního zařízení: prostá strava, jednoduché oblečení, nenáročné ubytování, otužilost a pohyb – tyto zásady platí pro všechny v budově.“

„Naprosto správně, pane. Můžu se tedy spolehnout, že mou svěřenku přijmete mezi žáky v Lowoodu a dostane se jí tam výchovy v souladu s jejím postavením a vyhlídkami?“

„Jistě, madam, zasadíme ji do té školky vybraných rostlin a já doufám, že za neocenitelnou výsadu tohoto umístění projeví svou vděčnost.“

„Pošlu ji tedy co nejdříve, pane Brocklehurst, protože vás můžu ujistit, že už netrpělivě očekávám chvíli, kdy se zbavím odpovědnosti, která se stala tak nesnesitelnou.“

„Jistě – nepochybně, madam –, a nyní bych se rád rozloučil. Do Brocklehurst Hall se vracím tak za týden za dva. Můj dobrý přítel arcijáhen mě dříve nepustí. Slečnu Templovou dopisem upozorním, že má čekat nové děvče, s přijetím by tedy neměla nastat potíže. Sbohem.“

„Sbohem, pane Brocklehurst. Pozdravujte ode mě svou paní a dceru a taky Augustu a Theodora a pana Broughtona Brocklehursta.“

„Rád, madam. Dívenko, tady máš knížku, jmenuje se *Průvodce dítěte*. Přečti ji a modli se, zvláště při oddílu, který obsahuje vyličení strašlivě náhlé smrti Marthy G—, zlobivého děcka od daného falši a podvodu.“

S těmito slovy mi pan Brocklehurst dal do ruky tenkou svázanou brožurku, zazvonil si, aby přistavili kočár, a vzdálil se.

Osaměla jsem s paní Reedovou. Několik minut proběhlo v naprosté tichosti. Ona šila, já ji sledovala. Tou dobou mohlo být paní Reedové nějakých šestatřicet nebo o rok víc. Byla to statná žena s rovnými rameny a silnými údy, nepříliš vysoká, a i když říkám statná, obtloustlá nebyla. Měla poněkud rozložitý obličej a mohutný, pevný krk. Čelo nízké, velkou výraznou bradu, ústa i nos dosti pravidelné. Pod světlým obočím se třpytily nelítostné oči. Pleť měla snědou a matnou, vlasy téměř slámové. Těšila se pevnému zdraví – nemoci se jí vyhýbaly. Vedla si jako přesná a chytrá správkyně, dokonale ovládala jak svou domácnost, tak nájemce. Pouze děti se občas vzpouzely její autoritě a vysmívaly se jí. Dobře se oblékala a měla výraz i držení těla, díky nimž krásné oblečení ještě získávalo.

Jak jsem tam seděla na nízké stoličce pár metrů od jejího křesla, prohlížela jsem si její postavu a výrazné rysy. V ruce jsem svírala onen traktát obsahující náhlou smrt lhářky, kterýžto příběh se mi měl stát náležitým varováním. To, co tu právě proběhlo, co o mně paní Reedová navykládala panu Brocklehurstovi, celý ráz jejich rozhovoru, to vše mi ještě zasyrova trápilo mysl.

Každé slovo mě zasáhlo tak přímo, jak je paní Reedová pronesla, a už teď ve mně začala klíčit zášť.

Paní Reedová vzhledla od práce, očima se vpila do těch mých, prsty se mezitím přestaly jemně pohybovat.

„Odejdi z místnosti, vrať se do dětského pokoje,“ zazněl příkaz. Můj pohled nebo cosi jiného jí musely připadnout urážlivé, protože mluvila, jako by potlačovala silné rozhořčení. Vstala jsem a zamířila ke dveřím. Ale opět jsem se vrátila. Přešla jsem k oknu, pak přes místnost až skoro k ní.

Prostě musím *promluvit*. Byla jsem vážně pošlapána, *musím* se bránit – ale jak? Jakou jsem měla sílu, abych se pokusila nějak to své nepřítelkyni vrátit? Sebrala jsem veškerou energii a vyslala ji do těchto otevřených slov:

„Nejsem záludná – kdyby ano, řekla bych, že vás mám ráda, ale já prohlašuji, že vás nemiluju. Nemám vás ráda nejvíc na světě, kromě Johna Reeda, a tuhle knížečku o nějaké lhářce můžete věnovat své dcerce Georgianě, protože to ona lže, ne já.“

Ruce paní Reedové nečinně spočívaly na vyšívání, její ledové oči se dál mrazivě zabodávaly do mých.

„Co ještě mi řekneš?“ zeptala se tónem, kterým by člověk oslovil dospělého protivníka. Takto se k dítěti obvykle nehovoří.

Ten pohled očí, ten hlas vyburcoval veškerou antipatii, co se ve mně nadržovala. Třásla jsem se od hlavy až k patě a podnícená nezvládnutelným rozrušením jsem pokračovala:

„Jsem ráda, že nejste má příbuzná. Do smrti už vám neřeknu teto. Až budu dospělá, nikdy vás nepřijedu navštívit, a pokud se mě někdo zeptá, jak moc mi na vás záleží nebo jak jste se ke mně chovala, odpovím, že už z pomýšlení na vás se mi dělá zle a že jste se mnou zacházela děsivě krutě.“

„Jak se opovažuješ něco takového tvrdit, Jane Eyrová?“

„Jak se opovažuju, paní Reedová? Jak se opovažuju? Protože je to pravda. Myslíte si, že necítím – že si vystačím bez kousíčku lásky nebo laskavosti – jenže já tak žít nedovedu – a vám chybí soucit. Budu si pamatovat, jak jste se mnou tehdy mrskla – jak hrubě

a násilně jste mě hodila zpátky do červené místnosti a zamkla mě tam – to nezapomenu do své smrti. Přestože jsem šlela, křičela a dusila se utrpením. „Mějte slitování! Slitujte se, paní Reedová!“ A tenhle trest jste na mě uvalila, protože mě ten váš zlobivý kluk praštil – svévolně mě srazil na zem. Přesně tohle odvyprávím každému, kdo se zeptá. Lidé si myslí, že jste hodná žena, ale vy jste zlá – máte tvrdé srdce. To vy klamete!“

Ještě než jsem dokončila svou odpověď, má duše začala růst, radovat se tím nejpodivnějším pocitem svobody a triumfu, jaký jsem kdy zažila. Připadalo mi, jako by praskly nějaké neviditelné okovy a já si vybojovala svobodu, v níž už jsem ani nedoufala. A ten pocit byl odůvodněný – paní Reedová se zatvářila polekaně, vyšívání jí sklouzlo z klína. Zvedla ruce a kolébala se sem a tam, dokonce se jí zkrivila tvář, jako by chtěla plakat.

„Jane, ty se mýlíš – co se to s tebou děje? Proč se tak šíleně třeseš? Chtěla by ses napít vody?“

„Ne, paní Reedová.“

„A něco jiného by sis přála, Jane? Ujišťuju tě, že chci být tvá přítelkyně.“

„Vy ne. Tvrdila jste panu Brocklehurstovi, že mám špatnou povahu, záludné sklony, a já dám všem v Lowoodu na vědomí, co jste zač a co jste provedla.“

„Jane, ty těmhle věcem nerozumíš – u dětí je třeba vady napravovat.“

„Záludnost není má vada!“ ozval se můj divý, silný hlas.

„Ale zmítají sebou vášně, Jane, to musíš uznat. Teď se hezky vrať do dětského pokoje, buď tak hodná, a trochu si odpočiň.“

„Pro vás nejsem hodná a nemůžu si odpočinout. Pošlete mě do té školy brzy, paní Reedová, protože já už to tady nesnesu.“

„Taky že pošlu,“ mumlala si paní Reedová *sotto voce*, a když si posbírala vyšívání, okamžitě místnost opustila.

Zůstala jsem tam sama – jako vítězka zápasu. Byla to ta nejtěžší bitva, kterou jsem kdy svedla, a první vítězství, jehož jsem dosáhla. Chvilí jsem otálela na koberečku, kde předtím stál pan

Brocklehurst, a vychutnávala si dobytou samotu. Nejprve jsem se pro sebe usmála a pocítila povznesení, jenže toto bujné potěšení ve mně pohasínalo stejně rychle, jako se mi zpomaloval zrychlený puls. Dítě se nemůže hádat s dospělými, jako jsem to právě předvedla, nemůže dát nekontrolovaný průchod své rozzuřenosti, jako se to stalo mně, aniž by poté zažilo prudké výčitky a chlad uvědomění. Rozpálený obzor pustiny, živoucí, ošidně stravující, by vystihoval stav mé mysli ve chvíli, kdy jsem obvinila paní Reedovou a vyhrožovala jí. Tentýž obzor, černý a spálený, když plameny uhasly, by podobně odpovídal mému následnému stavu, jakmile mi půlhodinové ticho plné úvah ukázalo šílenost mého počínání a strašlivost mého postavení nenáviděné a nenávidící bytosti.

Poprvé jsem zakusila jakousi pomstu – po polknutí chutnala jako voňavé víno, hřejivé a živé, avšak dochuť připomínala rezivějící železo a já měla dojem, jako by mě někdo otrávil. V tu chvíli bych se byla ochotně sebrala a šla paní Reedovou žádat o odpuštění, jenže jsem zčásti ze zkušenosti, zčásti pudově věděla, že bych si tím u ní vysloužila dvojnásobné opovržení, které by znovu podnítilo mou přirozenou bouřlivost.

Radši bych využila nějaké lepší schopnosti než zuřivé řeči; radši bych nacházela potravu pro nějaký méně ďábelský pocit než chmurné rozhořčení. Sáhla jsem po knize – nějaké arabské pověsti. Posadila jsem se a pokoušela se začíst. Nějak mi to nedávalo smysl. Mezi mnou a stránkou, která mě obvykle přitahovala, se neustále vynořovaly mé myšlenky. Otevřela jsem prosklené dveře ranního pokoje, keře se ani nepohnuly, holomráz vládl všude kolem, nerušen ani sluncem, ani vánkem. Přes hlavu a paže jsem si přehodila sukni svých šatů a šla se projít do odloučené části zahrady. Netěšily mě však mlčenlivé stromy, padající šišky, zmrazené pozůstatky podzimu v podobě rezatého listí, větry nahnaného na hromádky, které nyní držely pohromadě. Opřela jsem se o branku a vyhlédla na opuštěnou louku, kde se nepásly žádné ovce, kde trnula krátká tráva sežehnutá a vybělená mrazem. Ten den se nebývale zachmuřilo a neprůsvitná obloha nadutá sněhem

zakrývala vše; sem tam spadlo pár vloček a usazovaly se na tvrdé cestě a ojínné pastvině, aniž tály. Stála jsem tam, nešťastné dítě, a neustále si pro sebe šeptala: „Co si počnu? – Co si počnu?“

Zničehonic jsem zaslechla jasný hlas, který mě volal: „Slečno Jane! Kde jste? Pojdte k obědu!“

Moc dobře jsem věděla, že je to Bessie, ale ani jsem se nepohnula. Lehkým krokem přicupitala po cestě.

„Vy zlobivá holčičko!“ oslovila mě. „Proč nepřijdete, když vás volám?“

Přítomnost Bessie mi ve srovnání s myšlenkami, které se mi honily hlavou, připadala veselá, byť se jako obvykle trochu zlobila. Pravda je, že po střetu a vítězství nad paní Reedovou mi na nějakém prchavém hněvu chůvy příliš nezáleželo. Naopak mi šlo o to, pookřát v její mladistvé bezstarostnosti. Prostě jsem ji objala a řekla: „No tak, Bessie! Nehubujte mě.“

Tento přístup byl přímější a odvážnější, než jaké jsem obvykle volila, a ji svým způsobem potěšil.

„Jste prazvláštní dítě, slečno Jane,“ podotkla, jak tam na mě z výšky hleděla, „taková toulavá osamocená kočka – a nejspíš vás čeká ta škola, že?“

Přikývla jsem.

„A nebude vám líto nechat tu chudinku Bessie?“

„Copak na mně Bessie záleží? Věčně mě jen hubuje.“

„To proto, že jste taková podivná, ustrašená, nesmělá holčička. Měla byste být odvážnější.“

„Ještě to – abych dostávala další rány!?“

„Nesmysl! Ale dost vás zneužívají, to je jisté. Když za mnou před týdnem přijela na návštěvu má matka, řekla, že by nechtěla žádné ze svých dětí vidět na vašem místě. Tak, teď půjdeme dovnitř a já mám pro vás dobrou zprávu.“

„Nevěřím vám, Bessie.“

„Ale dítě, co vás nemá! Díváte se na mě tak smutnýma očima! Budíž! Paní se slečnami a panem Johnem jdou dnes odpoledne někam na svačinu a vy posvačíte se mnou. Požádám kuchařku,

aby vám upekla koláček, a pak spolu prohlédneme vaše šuplíky, protože vám už brzy musím sbalit kufr. Paní si usmyslela, že opustíte Gateshead za den či dva, a vy si vyberete hračky, které chcete s sebou.“

„Bessie, slibte mi, že než odjedu, už mi nevynadáte.“

„Dobrá, provedu, ale vy si dávejte pozor, abyste byla hodná holčička, a nebojte se mě. Necukejte sebou, jakmile řeknu něco ostřejšího, to vyvolá reakci.“

„Myslím, že už se vás nebojím, Bessie, protože jsem si na vás zvykla. Ale brzy poznám jiné lidi, ze kterých strach mít budu.“

„Když se budete bát, začnou si vás ošklivit.“

„Jako vy, Bessie?“

„Já si vás neošklívím, slečno. Řekla bych, že vás mám radši než všechny ostatní.“

„Nevypadá to tak.“

„Dovedete být břitká! Jako byste se naučila mluvit úplně jinak. Jak jste dospěla k takové smělosti a síle?“

„Už brzy odjedu někam daleko a krom toho –“ Chystala jsem se říct něco o tom, co se přihodilo mezi mnou a paní Reedovou, ale po úvaze jsem usoudila, že udělám lépe, když o tom pomlčím.

„Takže jste ráda, že mě opustíte?“

„To vůbec ne, Bessie. Vlastně v tuto chvíli je mi to dost líto.“

„V tuto chvíli – a dost! Jak chladně se vyjadřuje ta moje slečna! Soudím, že kdybych si teď řekla o pusu, nedala byste mi ji, odvětila byste *raději* ne.“

„Dám vám pusu, a ráda – sehněte se ke mně.“ Bessie se pokrčila. Vzájemně jsme se objaly, mně se moc ulevilo a následovala jsem ji do domu. To odpoledne proběhlo v míru a souladu a večer mi pak Bessie převyprávěla některé ze svých nejkouzelnějších pohádek a zazpívala ty nejlíbeznější písně. I v mém životě někdy problesklo slunce.

KAPITOLA PÁTÁ

Sotva devatenáctého ledna ráno odbila pátá, objevila se u mě Bessie se svíčkou a našla mě tam už na nohou a skoro oblečenou. Vstala jsem o půl hodiny dříve, umyla si obličej a oblékla se při světle zapadajícího půlměsíce, jehož paprsky dopadaly úzkým oknem k mé posteli. Měla jsem opustit Gateshead dostavníkem, který projížděl kolem hlavní brány v šest hodin. Bessie byla zatím jediná vzhůru. Rozdělala oheň v dětském pokoji, kde mi teď chystala snídani. Málokteré dítě dokáže jíst, když je rozrušené pomyslením na cestování, já také ne. Po marném pokusu vpravit do mě alespoň trochu chleba a horkého mléka zabalila Bessie do papíru pár sušenek a dala mi je do tašky. Pak mi pomohla obléknout se do pláště a čepce, sama se zahalila do šálu a spolu jsme z dětského pokoje odešly. Když jsme procházely kolem ložnice paní Reedové, zeptala se: „Půjdete se rozloučit s paní Reedovou?“

„Ne, Bessie, přišla k mé posteli včera večer, když vy jste večeřela, a řekla, že ji nemusím ráno budit a sestřenice s bratrancem taky ne. Nakonec ještě dodala, abych měla na paměti, že mi byla vždycky nejlepší přítelkyní, a podle toho o ní mluvila a projevovala vděk.“

„A co jste na to odpověděla vy, slečno?“

„Nic, zalezla jsem si pod peřinu a otočila se ke zdi.“

„To byla chyba, slečno Jane.“

„Zachovala jsem se správně, Bessie, protože vaše paní mi nebyla přítelkyní, ale spíš nepřitelem.“

„Ale slečno Jane, takhle nemluvte!“

„Sbohem, Gateshead!“ zvolala jsem, když jsme procházely síní a vyšly pak předním vchodem.

Měsíc už zapadl a držela se tma. Bessie nesla lucernu, jejíž světlo sem tam ozářilo mokré schody a štěrkovou cestu promáčenou nedávnou oblovou. Zimní ráno bylo syrové a chladné, a jak jsem pospíchala po příjezdové cestě, cvakaly mi zuby. V domku vrátného se svítilo a žena uvnitř právě zatápěla, když jsme k němu dorazily. Můj kufr, který sem byl donesen večer předtím, stál převázaný provazem u dveří. Do šesté hodiny zbývalo jen pár minut a brzy poté, co udeřila celá, vzdálený rachot kol ohlásil příjíždějící dostavník. Přešla jsem ke dveřím a sledovala, jak se lampy na něm rychle blíží příšeřím.

„To jede sama?“ optala se manželka vrátného.

„Ano.“

„A jak je to daleko?“

„Padesát mil.“

„Taková dálka! Divím se, že se paní Reedová nebojí pustit slečnu tak daleko samotnou.“

Dostavník zastavil. Stál u brány, tažený čtyřmi koňmi a s mnoha cestujícími uvnitř. Průvodčí a kočí hlasitě vybízeli ke spěchu. Můj kufr vyzdvihli nahoru, mě odtrhli od Bessieho krku, jehož jsem se držela a zasypávala ho polibky.

„Prosím, dejte na ni velký pozor!“ zavolala na průvodčího, když mě postavil dovnitř.

„Jistě!“ zněla odpověď. Dveře se zabouchly, nějaký hlas zvolal: „Můžeme jet!“ a vyrazili jsme. Tak došlo k mému odloučení od Bessie a Gatesheadu, tak jsem vyrazila do neznáma, do vzdálených a tajemných končin, jak jsem si tehdy představovala.

Z cesty si toho pamatuji málo. Víím jen, že den mi připadal nepřirozeně dlouhý, a jako bychom po cestách urazili stovky mil. Projeli jsme několika městy a v jednom, hodně velkém, kočár zastavil. Koně odvedli a cestující vystoupili, aby se naobědvali. Odnesli mě do hostince, kde po mně průvodčí chtěl, abych si dala

jídlo, ale jelikož jsem neměla na nic chuť, nechal mě v obrovské místnosti s krby na obou koncích, lustrem na stropě a červenou policí ve výšce u zdi, plnou hudebních nástrojů. Tam jsem se dost dlouho procházela, připadala si hodně cizí a děsila se, že někdo vejde a unese mě. Na únosce jsem totiž věřila, protože jejich spády často popisovaly Bessiiny večerní povídačky. Konečně se průvodčí vrátil, znovu mě usadili do dostavníku, můj ochránce vylezl na své místo, zatroubil a už jsme zase rachotili po dlážděné ulici v L—.

Odpoledne nastalo mokré a poněkud mlhavé – když pomalu přecházelo v podvečer, začal se mě zmocňovat pocit, že už jsme opravdu daleko od Gatesheadu. Přestali jsme projíždět městy, krajina se změnila, na obzoru se zdvíhaly velké šedé hory. Jak soumrak houstl, spustili jsme se do údolí potměšlého lesním porostem a ještě dlouho poté, co noc výhled zatemnila, jsem slyšela, jak se mezi stromy prohání prudký vítr.

Ukolébána tím zvukem, konečně jsem usnula, nespala jsem však dlouho, probudilo mě náhlé zastavení. Dveře kočáru byly otevřené a u nich stála osoba podobná služce – ve světle lamp jsem viděla její tvář i oděv.

„Je tu dívenka jménem Jane Eyrová?“ zeptala se. Odpověděla jsem kladně a poté mě vytáhli ven. Podali rovněž můj kufr a dostavník okamžitě odjel.

Byla jsem od toho dlouhého sezení celá ztuhlá, také trochu omámená hlukem a kymácením dostavníku. Sebrala jsem tedy síly a rozhlédla se kolem. Padal déšť, foukal vítr, všude tma. Nicméně před sebou jsem sotva zřetelně zahlédla jakousi zeď a v ní otevřené dveře. Těmi dveřmi jsem se svou novou průvodkyní prošla – ona je zavřela a zamkla. To už bylo vidět nějaký dům či domy – budova se táhla do dálky – s mnoha okny, v některých se svítilo. Prošly jsme po široké oblázkové cestě, kde to jen čvachtalo, a dalšími dveřmi nás pak pustili dovnitř. Potom mě služebná chodbou zavedla do místnosti, kde hořel oheň, a tam mě nechala samotnou.

Postávala jsem tam a hřála si prokřehlé prsty, po chvíli jsem se rozhlédla. Nestála tam svíčka, ale mihotavé světlo z krbu chvílemi ozařovalo vytapetované zdi, koberec, záclony a nablýskaný mahagonový nábytek. Šlo o přijímací pokoj, ne tak prostorný a nádherný jako ten v Gatesheadu, ale poměrně pohodlný. Namáhala jsem oči, abych si prohlédla obraz na stěně, když vtom se otevřely dveře a vstoupila osoba nesoucí svíčku, další ji v patách následovala.

První byla vysoká paní s tmavými vlasy, tmavýma očima a bledým vysokým čelem. Postavu jí zčásti halil šál, měla vážný výraz a držela se zpříma.

„Tak malé dítě bych samotné neposlala,“ podotkla, když postavila svíčku na stůl. Minutu či dvě si mě pozorně prohlížela a poté ještě dodala:

„Asi by měla jít brzy spát, vypadá unaveně – jsi unavená?“ zeptala se mě a položila mi ruku na rameno.

„Trochu, madam.“

„Nepochybně máš taky hlad – ať se navečeří, než si lehne, slečno Millerová. To je poprvé, cos odjela od rodičů někam do školy, holčičko?“

Vysvětlila jsem jí, že žádné rodiče nemám. Ptala se, jak dlouho už nežijí. Pak chtěla vědět, kolik je mi let, jak se jmenuji, jestli umím číst a psát a trochu šít. Nakonec se lehce dotkla mé tváře ukazovákem a řekla, že doufá, že budu hodná, načež mě se slečnou Millerovou propustila.

Té paní, od které jsme odešly, mohlo být takových devětadvacet a ta, která šla se mnou, vypadala o pár let mladší. První z nich na mě zapůsobila hlasem, pohledem i výrazem. Slečna Millerová vypadala obyčejněji – ve tváři trochu zarudlá, ale snad i ustaraná. Spěšně chodila i jednala, jako člověk, který má stále co na práci. Vlastně vzbuzovala dojem pomocné učitelky – jíž skutečně byla, jak jsem zjistila později. Procházela jsem s ní mnoha místnostmi, z jedné chodby do další, v oné rozlehlé a nepravidelné budově, až jsme konečně opustily tu část domu vyznačující se naprostým,

až trochu strašidelným tichem a dostaly se do šumu mnoha hlasů; vzápětí jsme vstoupily do široké a dlouhé místnosti s ohromnými stoly z fošen, po dvou na každém konci, na nichž plály svíce a kolem nichž na lavicích sedělo shromáždění dívek různého věku, od devíti do dvaceti. V matném světle mi připadalo, že jich je bezpočet, i když ve skutečnosti jich nebylo víc než osmdesát. Všechny měly stejné oblečení, hnědé tuhé šaty podivného stylu a dlouhé propínací zástěry z hrubého plátna. Byla to doba určená studiu: zabývaly se opakováním úkolu na zítřek a šum, který jsem slyšela, pocházel z šepotu, jímž si úkol přeříkávaly.

Slečna Millerová mi pokynula, abych se posadila na lavici u dveří, pak popošla až na konec dlouhé místnosti a zvolala:

„Dozor posbírá sešity a uloží je!“

Od stolů se zvedly celkem čtyři vysoké dívky, obešly je, posbíraly sešity a odnesly je. Slečna Millerová pronesla další příkaz:

„Dozor přinese tácy s večeří!“

Vysoké dívky odešly a vzápětí se vrátily, přičemž každá nesla podnos s porcelány, které jsem si také se džbánkem vody a hrnkem uprostřed každého z nich. Porce byly rozdány. Ty, kdo chtěly, se napily vody, hrnek byl společný. Když došlo na mě, napila jsem se, protože jsem měla žízeň, ale jídla jsem se netkla – v důsledku vzrušení a únavy jsem nedokázala nic pozřít. Večeřel se tenký ovsný koláč, rozdělený na díly, jak jsem nyní poznala.

Když dívky dojedly, paní Millerová přečetla modlitby a žákyňě se ve dvojicích odebraly nahoru. Tou dobou mě únava zmáhala už natolik, že jsem si sotva mohla všimnout, jak vypadá ložnice, snad krom toho, že byla podobně jako učebna velmi dlouhá. Dnes v noci jsem měla spát se slečnou Millerovou. Pomohla mi se svlékáním, a když jsem se uložila, pohledem jsem zavadila o ty dlouhé řady lůžek, do každého z nichž rychle vklouzly dvě nocležnice. Za deset minut zhaslo i to jediné světlo a uprostřed ticha a naprosté temnoty jsem usnula.

Noc uběhla rychle a samou únavou se mi ani nic nezdálo. Jen jednou jsem se probírala a slyšela zlostné nárazy větru, rovněž

děsivě lilo. V tu chvíli jsem si povšimla, že slečna Millerová už spí vedle mě. Když jsem znovu otevřela oči, hlasitě vyzváněl zvon. Dívky už vstaly a oblékaly se. Ještě ani nesvívalo, a v místnosti proto hořely dvě lojové svíčky. Neochotně jsem také vstala. Bylo mrazivé chladno a oblékla jsem se, jak mi to jen třesoucí se prsty dovolily. Umyla jsem se, až když se uvolnilo místo před umyvadlem, což chvíli trvalo, protože na šest dívek připadalo pouze jedno, na stojanu v řadách uprostřed místnosti. Znovu se rozezněl zvon. Všechny dívky se seřadily po dvojicích a v zástupu scházely ze schodů a vcházely do chladné a matně osvětlené učebny – tam opět slečna Millerová přečetla modlitby a posléze zvolala:

„Sestavte třídy!“

Na několik minut pak zavládl značný ruch, během něhož si slečna Millerová opakovaně žádala „Ticho!“ a „Klid!“. Když se učebna utišila, viděla jsem, jak se dívky vyrovnaly do čtyř půlkruhů před čtyři židle postavené u čtyř stolů. Všechny držely v rukou knihy a jedna velká, zřejmě Bible, ležela na každém stole před prázdným místem. Následovala několikavteřinová přestávka, přičemž bylo slyšet jen tichý šum odříkávaných čísel. Slečna Millerová přecházela od skupiny ke skupině a tlumila tento nepatrný povyk.

V dálce zazněl zvon a v tom okamžiku vkročily do místnosti tři dámy, každá přistoupila k jednomu stolu a posadila se. Slečna Millerová obsadila čtvrtou prázdnou židli, nejbližší dveří, kolem níž se shromáždily nejmenší děti – do této nejnižší třídy jsem patřila i já a stála jsem na jejím konci.

Daly jsme se do práce – zopakovala se modlitba toho dne, pak se četly jisté texty z Písma, následovány delším čtením kapitol Bible, což zabralo hodinu. Když skončilo toto cvičení, už se docela rozednilo. Neúnavný zvon se nyní ozval počtvrté: třídy se seřadily a odpochoďovaly na snídani – jakou jsem měla radost, že mě čeká něco k jídlu! Bezmála už se mi dělalo špatně z hladovění, protože jsem den předtím nesnědla skoro nic.

Jídelna byla prostorná, ale kvůli nízkému stropu ponurá. Na dvou dlouhých stolech se kouřilo z mís čehosi horkého, jenže

k mé hrůze z toho vycházel nechutný pach. Zaznamenala jsem všeobecný projev nespokojenosti, když pára z jídla dorazila k nosům těch, kdo je měly pozřít. Od předvoje celého průvodu, vysokých dívek nejstarší třídy, se nesla šeptaná slova:

„Hrůza! Kaše je zase připálená!“

„Ticho!“ vykřikl hlas, ale nebyla to slečna Millerová, nýbrž jedna z výše postavených učitelek, tmavší osoba, elegantně oblečená, ale poněkud mrzutého vzhledu, která se usadila v čele prvního stolu, zatímco jiná dáma, poněkud baculatější, zasedla u druhého. Marně jsem vyhlížela tu, s níž jsem se setkala předchozího večera – nebyla k vidění. Slečna Millerová seděla na druhém konci mého stolu a podivná, cize vyhlížející postarší paní, učitelka francouzštiny, jak jsem se dozvěděla později, zaujala obdobné místo u druhého. Odříkaly jsme dlouhé díkůvzdání a odzpívaly chvalozpěv. Pak nějaká služka přinesla čaj pro učitelky a začalo se jíst.

Tehdy už jsem měla šílený hlad a cítila se dost slabá, takže jsem spolkla pár lžic své porce, aniž jsem vnímala chuť. Když jsem však zaplašila nejhorší, všimla jsem si, že miska nabízí sajrajt na zvracení – spálená kaše je stejně nechutná jako shnilé brambory, i hladový žaludek se jí brzy přesyť. Lžice se zdvíhaly pomalu; viděla jsem, jak každá dívka jídlo ochutnala a snažila se je pozřít, ale ve většině případů ta snaha brzy ustala. Bylo po snídani, jenže nikdo se nenasnídal. Když jsme poděkovaly za to, co jsme nedostaly, a odezněl druhý chvalozpěv, všechny jsme se odebraly zpátky do učebny. Jídelnu jsem opouštěla jako jedna z posledních, a když jsem procházela podél stolů, všimla jsem si, jak se jedna učitelka chopila misky s kaší a ochutnala ji. Podívala se na ostatní, výraz ve tváři všech vyjadřoval znechucení a poté ta baculatá zašeptala:

„Příšerný blaf! Taková hanba!“

Než znovu začala výuka, uběhla čtvrt hodina a během ní učebna ohromně vřela. Tou dobou bylo podle všeho dovoleno mluvit nahlas a volněji a dívky této výsady využily. Nemluvalo se o ničem jiném než o snídani, na kterou všechny bez obalu nadávaly. Chudinky, žádná jiná útěcha jim nezbývala! Slečna Millerová byla

v tu chvíli jediná učitelka v místnosti a skupina starších dívek kolem ní se vyjadřovala za použití vážných a podrážděných gest. Z několika úst jsem zaslechla jméno pana Brocklehursta – na to ale slečna Millerová odmítavě zavrtěla hlavou. Nicméně se nijak zvlášť nesnažila mírnit všeobecný hněv, bezpochyby sdílela stejný názor.

Hodiny v učebně odbily devátou. Slečna Millerová opustila svůj kroužek, stoupla si doprostřed místnosti a zvolala:

„Ticho! Rozejděte se na svá místa!“

Zavládla kázeň. Během pěti minut se ten zmatený dav vrátil k pořádku a babylónskou změt hlasů vystřídalo poměrné ticho. Učitelky vyšších tříd dochvilně zaujaly svá místa, ale přesto jako by se stále na něco čekalo. V řadách na lavicích podél stěn sedělo těch osmdesát dívek bez hnutí a vzpřímeně – působily jako prapodivné shromáždění, vlasy bez rozdílu učesané z čela, nebylo vidět ani kudrunku. V těch hnědých šatech upnutých až ke krku úzkým nákrčníkem, s těmi malými plátěnými kapsami (tak trochu ve tvaru měšce, který se nosí na Skotské vysočině), připnutými vepředu na šatech a sloužícími k přenášení ruční práce, ve vlněných punčochách a venkovských střevících zapínaných mosaznými přezkami byly oděny všechny dívky, i těch asi dvacet dospělých, nebo spíš mladých žen. Nehodilo se to k nim a kazilo to vzhled i té nejhezčí.

Stále jsem je pozorovala a s přestávkami si prohlížela i učitelky – žádná z nich mě doslova nenadchla. Ta baculatá byla poněkud obhroublá, ta tmavá zase dost urputná, cizinka drsná a groteskní a slečna Millerová – chudinka! – vypadala zarudle, jakoby ztrhaně a přepracovaně; ale jak tak mé oko bloudilo z tváře na tvář, celá škola se zničehonic zároveň zvedla, jako by dívky vymrštilo jedno společné péro.

Copak se stalo? Neslyšela jsem žádný příkaz – zmátlo mě to. Než jsem se stačila vzpamatovat, třídy se zase posadily, ale jelikož se teď všechny oči upínaly stejným směrem, následovala jsem je a uviděla osobu, která mě večer předtím přijímala. Stála na konci

místnosti poblíž krbu – oheň totiž plál na obou stranách. Mlčky a vážně si prohlížela ty dvě řady dívek. Přiblížila se k ní slečna Millerová, snad se jí na něco ptala, a když dostala odpověď, vrátila se na místo a pronesla nahlas:

„Dozor první třídy přinese glóbusy!“

Zatímco se pracovalo na splnění pokynu, dáma postupovala pomalu učebnou. Nejspíš jsem měla značně vyvinutý smysl pro uctívání, protože si dodnes pamatuji ten pocit obdivného respektu, s nímž mé oči sledovaly její kroky. V plném denním světle vypadala vysoká, krásná a příjemných tvarů. Hnědé oči s dobrotivým svitem ve zřítelnicích a jemnými tahy dlouhých řas kolem mírnily bledost vysokého čela a na obou spáncích měla velice tmavé vlasy, upravené do shluků kulatých lokýnek podle tehdejší módy, kdy se nenosily ani hladké prameny, ani dlouhé prstýnky vlasů. Šaty dámy, rovněž podle tehdejších zvyklostí, byly fialové, oživené jakýmsi španělským lemováním z černého sametu. U pásku jí zářily zlaté hodinky (tehdy ne tak běžné jako nyní). Čtenář nechť si k tomu obrazu přidá ještě jemné rysy, pleť sice bledou, ale čistou; nadto vznešený výraz i držení těla a pak získá – tedy přinejmenším, jak jsou slova schopna to vyjádřit – správnou představu vnějšího vzhledu slečny Templové. Její křestní jméno znělo Maria, jak jsem zjistila později, když mi byla svěřena její modlitební knížka, abych ji donesla do kostela.

Ředitelka lowoodské školy (jíž byla právě tato dáma) se usadila u stolu, kam byly doneseny dva glóbusy, povolala si k sobě nejvyšší třídu a začala s hodinou zeměpisu. Nižší třídy se odebraly za svými učitelkami a další hodinu probíhalo opakování dějepisu, gramatiky a tak dále. Poté následovalo psaní a aritmetika, zatímco slečna Templová dávala lekce hudby některým starším dívkám. Trvání každé hodiny odměřovaly hodiny, které nakonec odbily dvanáctou. Ředitelka se zvedla a pravila:

„Chci promluvit k žákyním.“

Už se skoro rozpoutal ruch po konci vyučování, ale její hlas ho umlčel. Pokračovala:

„Dnes ráno jste dostaly snídani, která se nedala jíst – musíte mít hlad. Nařídila jsem tedy, aby všichni dostali malé občerstvení v podobě chleba se sýrem.“

Učitelky na ni pohlédly tak trochu překvapeně.

„Je to na mou zodpovědnost,“ dodala na vysvětlenou směrem k nim a hned poté opustila místnost.

Chléb se sýrem byl vzápětí přinesen a rozdělen, k velké radosti a osvěžení celé školy. Poté následoval příkaz: „Na zahradu!“ a každá žákyně si nasadila prostý slaměný klobouk se šňůrkami z barevného kalika a šedý plášť z hrubé vlněné tkaniny. Když i mně poskytly podobnou výbavu, vyšla jsem ve stopách hlavního proudu ven.

Zahradu tvořil široký ohrazený prostor obehnaný zdmi tak vysokými, že znemožňovaly jakýkoli výhled. Při jedné straně stála krytá veranda a široké cesty pak vedly kolem středního prostoru, rozděleného na malé záhonky. Tyto záhonky byly přiděleny žákyním, aby na nich něco pěstovaly, každý měl tudíž svou majitelku. Pokryté květinami musely bezpochyby vypadat hezky, jenže teď na konci ledna ukazovaly pouze zhoubné působení zimy a hněd rozkladu. Jak jsem tam tak stála a rozhlížela se, třásla jsem se chladem – pro pobyt venku to byl nevlídný den. Ne že by přímo pršelo, ale vzduch potemněl mrholivou nažloutlou mlhou. Promáčená zem dosud upomínala, jak předchozí den lilo. Zdatnější dívky pobíhaly a hrály různé hry, ale ty všelijak bledé a hubené se v houfu uchýlily pod střechu verandy, aby se trochu zahřály. Jak hustá mlha postupně pronikala až k jejich chatrným tělesným schránkám, často jsem zaslechla dutý kašel.

Zatím jsem s nikým nepromluvila, a jako by si mě ani nikdo nevšiml, stála jsem tam osamělá; na pocit odloučení jsem byla zvyklá, takže mě to nijak zvlášť netížilo. Opřela jsem se o sloup verandy, přitáhla si plášť k tělu a snažila se zapomenout na chlad, který na mě dorážel zvenčí, a neutišený hlad, který se ozýval zevnitř – prostě jsem pozorovala okolí a přemýšlela. Hlavou mi táhly úvahy příliš neurčité a zlomkovité, aby si zasloužily záznam – zatím jsem sotva chápala, kde se nacházím. Gateshead a můj předešlý

život jako by odpuly do nezměrné dálavy. Přítomnost působila nejasně a podivně, a co se týče budoucnosti, nemohla jsem ani hádat. Rozhlížela jsem se po zahradě klášterního typu a také jsem si prohlížela dům. Šlo o rozlehlou budovu, jejíž jedna polovina byla šedá a stará, druhá dost nová. Tuto část, v níž se nacházela učebna a ložnice, prosvětlovala okna se svislými příčlemi a mřížováním, které jí dodávaly kostelní vzhled. Kamenná tabule nad vchodem nesla nápis:

„Lowoodský ústav. Tuto část nechala přestavět I. P.— Naomi Brocklehurstová z panství Brocklehurst v tomto hrabství.“ „Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.“ Matouš 5, verš 16.

Četla jsem si ta slova stále dokola a říkala si, že mají nějaké vysvětlení, ale nebyla jsem schopna plně proniknout do jejich významu. Usilovně jsem uvažovala o smyslu slova „ústav“ a snažila se najít souvislost mezi prvními řádky a veršem z Písma, když mě čísi kašel hned za mnou přinutil otočit hlavu. Uviděla jsem dívku sedící na kamenné lavici poblíž. Skláněla se nad knihou a soustředěně se snažila ji číst – jmenovala se *Rasselas*. Ten název mi přišel zvláštní, a tudíž přitažlivý. Jak obracela list, náhodou vzhledla a já se hned zeptala:

„Je to zajímavá kniha?“ Už jsem pojala úmysl požádat dívku, aby mi ji někdy půjčila.

„Mně se líbí,“ odpověděla po kratičké odmlce, během níž si mě prohlížela.

„O čem to je?“ pokračovala jsem. Ani nevím, kde se ve mně vzala odvaha takto se začít bavit s někým, koho neznám – byl to krok, který neodpovídal mé povaze a zvykům, ale myslím, že pohled na čtoucí dívku ve mně vzbudil sympatie. I já si ráda četla, ačkoli prozatím spíš něco lehkého a dětského – nedokázala jsem strávit či pochopit vážný a podstatný obsah.

„Můžeš se podívat,“ nabídlo mi děvče a knížku mi podalo.

Podívala jsem se a zběžné přezkoumání mě přesvědčilo, že obsah je méně poutavý, než sliboval název – kniha *Rasselas* mi

připadala nudná. Žádné víly nebo skřítky, ty hustě potištěné strany neslibovaly žádnou rozmanitost. Vrátila jsem ji. Tiše si knihu převzala, a aniž něco dodala, chystala se znovu ponořit do hloubavé četby, jenže já si opět dovolila vyrušení:

„Můžeš mi říct, co znamená ten nápis na kamenné desce nad vchodem? Co je to Lowoodský ústav?“

„No právě tenhle dům, kde máš od teďka pobývat.“

„Ale proč tomu říkají ústav? Liší se snad od jiných škol?“

„Je to zčásti dobročinná instituce – ty a já a všechny ostatní dívky jsme závislé na darech. Soudila bych, že jsi sirotek – nejsou snad tví rodiče nebo jeden z nich mrtví?“

„Zemřeli dřív, než jsem si je mohla zapamatovat.“

„No, všechny dívky tady přišly o jednoho nebo oba rodiče, proto se tomu říká ústav pro vzdělávání siroteků.“

„A my nic neplatíme? Jen tak si nás tu vydržují?“

„Platíme, nebo tedy naši příbuzní, za každou patnáct liber ročně.“

„Tak proč máme záviset na dobročinnosti?“

„Protože patnáct liber není dost na jídlo a vyučování, ten rozdíl se pak doplní z peněz dobročinných přispěvatelů.“

„Kdo takhle přispívá?“

„Všelijací lidé se sklonem ke štědrosti ze zdejšího okolí a z Londýna.“

„Kdo byla ta Naomi Brocklehurstová?“

„Paní, co nechala přestavět tuto část domu, jak připomíná ta deska. Její syn tady na všechno dohlíží.“

„Proč?“

„Protože je pokladník a správce celého zařízení.“

„Takže tenhle dům nepatří té vysoké dámě, která nosí ty hodinky a nařídila, aby nám dali chleba se sýrem?“

„Slečně Templové? Kdepak! Kéž by! Z každého svého kroku se zodpovídá panu Brocklehurstovi. To on nakupuje naše jídlo i oblečení.“

„A on tady bydlí?“

„Ne, žije v honosném sídle dvě míle odtud.“

„Je to dobrý člověk?“

„Je to kněz a prý vykonal už hodně dobra.“

„Říkala jsi, že ta vysoká paní je slečna Templová?“

„Ano.“

„A jak se jmenují ostatní učitelky?“

„Ta zarudlá je slečna Smithová. Má na starosti ruční práce a střihá nám šaty, šijeme si totiž vlastní oblečení – šaty a pláštěnky, prostě všechno. Ta drobná s černými vlasy se jmenuje slečna Scatcherdová; učí historii a gramatiku a dohlíží na opakování učiva u druhé třídy. Ta, která nosí dlouhý šál a kapesník přivázaný u boku žlutou mašlí, to je madam Pierrotová. Pochází z Lisle ve Francii a učí francouzštinu.“

„Máš učitelky ráda?“

„Docela ano.“

„I tu malou černou a madam –? Neumím vyslovit to jméno jako ty.“

„Slečna Scatcherdová dovede být popudlivá – musíš si dát pozor, aby ses jí nějak nedotkla. Madam Pierrotová je docela fajn.“

„Ale slečna Templová je z nich vůbec nejlepší, ne?“

„Slečna Templová je moc hodná a nebývale chytrá. Vyčnívá tady, protože ví mnohem víc než ostatní.“

„Jsi tady už dlouho?“

„Dva roky.“

„A ty jsi sirotek?“

„Maminka umřela.“

„Líbí se ti tu?“

„Trochu moc se ptáš. Prozatím si musíš vystačit s tím, co jsem ti pověděla. Teď si chci číst.“

Jenže v tu chvíli už zazněla výzva k obědu a všechny jsme se vrátily dovnitř. Pach, který nyní zaplavil jídelnu, nebyl o nic lákavější než ten, jímž nás uvítala ráno. Oběd se podával ze dvou obrovských cínových hrnců, z nichž stoupala silná pára zavánějící spáleným tukem. Zjistila jsem, že jde o směsici z nemastných

neslaných brambor a podivných masitých vláken rezavé barvy, vařených dohromady. Z této hmoty byla přidělena poměrně slušná porce na talíř každé žákyně. Snědla jsem, co jsem mohla, a uvažovala o tom, jestli takto vypadá jídlo každý den.

Po obědě jsme se okamžitě odebraly zpátky do učebny – vyučování pokračovalo až do pěti hodin.

Jediná pozoruhodná událost toho odpoledne nastala, když tu dívku, s níž jsem si povídala na verandě, s ostudou vyloučila slečna Scatcherdová z hodiny dějepisu a přinutila ji stát uprostřed té velké učebny. Takový trest mi připadal značně potupný, zvlášť pro tak vyspělou dívku – vypadala nejméně na třináct. Čekala jsem, že u ní uvidím známky utrpení a potupy, ale k mému překvapení ani neplakala, ani se nečervenala, všem na očích tam stála vážná, nicméně klidná. Jak to dokáže snášet tak vyrovnaně, bez mrknutí oka? ptala jsem se v duchu. Na jejím místě bych si nejspíš přála, abych se do země propadla. Zatímco ona působila, jako by myslela na něco, co trest přesahuje – co přesahuje její postavení. Na něco, co není tady kolem, co nevidí. Slýchala jsem o snění za bílého dne – že by právě snila? Oči upírá na podlahu, ale určitě ji nevidí – jako by se dívala do svého nitra, přímo do srdce. Podle mého se dívá na něco, co jí uvízlo v paměti, mimo nastalou situaci. Zajímalo by mě, jaká je doopravdy – hodná, nebo namyšlená?

Brzy po páté jsme dostaly další jídlo, což byl hrneček kávy a půl krajíčku tmavého chleba. Spolykala jsem chléb a vypila kávu s velkou chutí, ale ocenila bych, kdyby toho bylo alespoň jednou tolik – pořád jsem měla hlad. Následovala půlhodinka odpočinku, pak zase studium. K večeri opět sklenice vody a kousek ovesného koláče, nakonec modlitby a odchod na lůžko. Tak tedy vypadal můj první den v Lowoodu.

KAPITOLA ŠESTÁ

Příští den začal stejně, vstávaly jsme a oblékaly se za svitu lojové svíčky. Tentokrát jsme se ale musely obejít bez obřadu mytí, protože voda ve džbánech zmrzla. Předchozího večera nastal obrat v počasí a ostrý severovýchodní vítr, který pískal v prasklinách okenních rámu naší ložnice celou noc, způsobil, že jsme se v posteli třásly zimou, a vodu ve džbánech proměnil v led.

Než se odbyla dlouhá hodina a půl modlení a čtení z Bible, připadlo mi, že snad umřu zimou. Konečně přišel čas snídaně a kaše nebyla tentokrát připálená. Dala se jíst, ale dostaly jsme jí málo – jak mi ta porce připadala nicotná! Byla bych si přála dvakrát víc.

Během dne jsem byla zařazena do čtvrté třídy a byly mi přiděleny pravidelné úkoly a činnosti. Až doteď jsem dění v Lowoodu pouze pozorovala. Nyní jsem se měla stát jeho přímou účastnicí. Jelikož jsem neměla moc ve zvyku učit se nazpaměť, zpočátku mi připadaly hodiny dlouhé a obtížné. Také mě mátl, že se úkoly střídaly tak často. Ale nakonec se mi ulevilo, když mi tak asi ve tři odpoledne slečna Smithová strčila do ruky pruh mušelínu o délce dvou yardů, spolu s jehlou, náprstkem a tak dále, a poslala mě do tichého kouta učebny, abych si tam sedla a obroubila ho. Tou dobou už většina dívek šila, ale jedna třída dosud stála kolem židle slečny Scatcherdové a četla, a jelikož jinak zavládlo ticho, dobře jsem slyšela, o čem čtou, a rovněž bylo znát, jak se toho ta která dívka zhostila, přičemž námitky i doporučení od učitelky na sebe nenechávaly dlouho čekat. Šlo o anglickou historii. Mezi

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy **Jane Eyrová**.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.